ԱԻԵՏԱՒԵՐ

ՈՒՄՈՒՐ Ը ՏԻՆԻՅԷ,

ԻԼՄԻՅԷ, ՊԷՅԹԻՅԷ ՎԷ ՍԻՅԱՍԻՅԷՅԷ ՏԱՒՐ ՂԱԶԷԹԱ ՏՂՐ

ՃԻԼՏ 35. ԻՍԹԱՆՊՈԼ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 24, 1892 Ն՝ 39

ՄԵՎԱՏՏԸ ՄԻԻՆՏԷՐԻՃԷ

	Ա՜հմ֊ֆ֊
Շայան ը Տիգրաթ Սէպամի	305
Քրիստոսը Պուլմաղա Պիր Վաղթա	305
Մուխպիրէրիմիզէ ձէվապ	306
ձիւճէլէրէ Մախսուս Պիր Շէհր	307
Միւթէնէվիրէ	308
Պուհարրէրաթ. —	
Գառընալը Վէ Քիլիսէ	308
Զօճուգլարըն Հուգուգը	309
Իթաաթ	309
Իլանաթ	310
Շուլուհաթ ը Ուխյասիյէ	311
Սարրաֆիյէ	312

ԱՒԵՏԱՒԵՐ ներ հաճթրա ձուամա երրեսի կիւնիւ նեղր օյուհուար։

Մեմալիքի Շահանէ վէ տիյար ը եճճեպիյէ թրլիւն սեճելիյի պեր վճճի փեշին $4\frac{1}{2}$, վէ ալթը այլդը $\frac{3}{4}$ Մեճիտիյէ, վէ պիր նուսխեսի 30 փարա օյուպ, փօսրա իւճրեքի բարաճգըմգա ախտ տիր։

Ղազերայա տեռմ օյուհմագ իւզրէ բաղրիրաք, վէ ազօճն եազըլմագ վէ փօսրայա ախտ մեվատտ իչիւն մեքքուպ վէ ազչէ իսթանպօլտա Ամերիգան խանըճտա Մր. Հ. Ս. Պարնըմ իսմինէ կեօճտերիլմէլի տիր։

Ամերիգան Միսիոներլերի Շերքեթի Թարաքճնաան, ԲԱՀՐՈ Ի ԻՄԹԻԱԶ, Ճ. Ֆ. ԿՐԻՆ ՄՈՒԵԼԼԻԹ, Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ՇԱՅԱՆ Ը ՏԻԳՐԱԹ ՍԷՊԱԹ

*Հինախանըն Թինիվէլլի չէհրինէ մուդիմ Ինկլիզ միսիոներլերինէն Պատ. Մարկօլիս պուննան իլի սէնէ մուգատաէմ վաֆիվիլ օլունմըշ, վէ օ զէմանտան պէրու զայէթ սաորդ վէ ճանախվէր պիր Խրիսթիյան օլմըշլընը պիլ ֆիլիլ իսպաթ էթմիշ օլան Կուրուպաթամ նամընտա պիր զաթ հադդընտա Հըվէլ Ցնէ զաղէթաորնտա չայանը որդդաթ պիր պէնտա նէչը էյլէմիշ տիր։ Կուրուպաթամըն զէվճէսի էօլմիւշ, վէ Թադրիպէն ալթը հաչընտա օլան օղլու խասթա վէ էօլմէք իւզրէ խոխ։ Օրատա չօճուգա պագմագ իչիւն հիչ պիր Խրիսթիյան հէքիմ եօզ խոխ, վէ չօճուգա պագմագ իւզրէ չաղըրըմըշ, վէ չօճուղը ոաղալտաճագ եէրտէ տահա ֆէնա հալէ տիւշար էթմիշ օլան տօգթօր տախի էքսիք պիր չէյ մէվճուտ օլաղընը, վէ անճագ օլ էքսիյին պիր չարէսի պուլունտուղը հալտէ քէնտինին վէրտիյի իլաճլարընը քեար էտէճէյինի պէյան էյլէմէքտէ խոխ։ Օլ էքսիյին նէ օլաըղը տօգթօր սիւալ օլունտաը իւղէրինէ միւմանէլէյհ ճեվապէն, Կուրուպաթամընն վագթընյլէ իպատէթ էթտիյի իլահա քէնտի ֆարղլարընը իճա էթմէմիշ իտիյինն, վէ մէղքիւր իլահընն ղալտաղը թէօքին էտիլմէտիքճէ իլաճլարընն չօճուգա քեար էտէճէյէճէյինի պէյան էյլէտի։ Միւմանէլէյհ տօգթօր պիր տիւշ կէօրմիւշ խոխ, վէ տիւշինտէ մէղքիւր իլահընն կուրուպաթամընն քէնտիսինէ եարըմ ըուպաթամընն վիրնիք պիր թադտիմէ ալըպ անը քէնտի մէղպահը իւղէրինտէ սունաըղը հալտէ չօճուգըն իճադաթ պուլաճաղընը սէօյլէտիյի իտտիսաըննտա պուլունմագտա իտի։ Կուրուպաթամընն փութփէրէթէթ խըսմ վէ ապրիպատը մէղքիւր թադտիմէյի սունմատը պատընտա անա բէճա էթմիչէր իտէ տէ, Կուրուպաթամ իմմինա էյլէտի։ Անչէր էկէր Կուրուպաթամ դատուլ, վէ իլահա թադտիմ էթմէյէ բաղի օլուբ իտէ, մէղքիւր թադտիմինն վարատընը քէնտիչէրի վէրմէյի թէքլիֆ էթմիչէր իտէ տէ, Կուրուպաթամ «Օղլում էօլտէ պիչէ, պէն պու կիպի պիր թէքլիֆէ բուղի օլամամ» տէյիւ ճեվապ վէրտի։ Վէ լաքին ապրիպատը քէնտիսինէ թադճիղտէն ֆարիղ օլմայարադ, «Հէնման սէն չու պիր սէօպիւ, եանի 'պէն վատ էտէրիմ' սէօղինիւ սէօյլէ, թադտիմէ վարատընը պիղ վէրիվէր,» տէյիւ անա խպրամ էթմիչէր իտէ տէ, Կուրուպաթամ «պէն վատ էթմէմ, սիղ տէ իլահա հիչ փարա վէրմէյինիղ,» տէյիւ ճեվապ վէրտի։ Պու արա չօճուգ կիթտիքճէ ֆէնալաշմադտա խոխ։ Տօգթօր պիրը էթմիչ օլտըղը չարթը թէպտիլ իլէ անճագ ըուպ ըուպիպիր թադտիմէ տունմատընը թալէպ էթմէքտէ, վէ խըսմ ու ապրիպատը տախի մէպղաղ ը մէղքիւրը ղօր իլէ Կուրուպաթամընն ավուճընա դօյուպ անը տօգթօրա վէրմէմինի բէճա էթմէքտէ խոխլէր։ Կուրուպաթամ պէօյլէ էտէճէճէք եէրտէ քէնտի խանէմինէ կիտիպ ուֆաղ պիր ատնաղդ մէյատնա չըղ տրար, վէ հէվի խըսմ վէ ապրիպատը հուղուրընտա տուրուպ, «Պէնիմ իպատէթ էթտիյիմ Ալլահ եալընըղ հադդ Ալլահ տըր, վէ օղլումա հայաթ պախչ էթմէք անըն էլինտէ տիր» տէտիքտէն սօնրա ցիտուս Քրիստոսա չէօյլէ տուա էյլէտի. «Էկէր իպատէթինէ մուվաֆֆըղ խէ օղլումա հայաթ պախչ էտէ պիլիրսին։ Պէն չէյթանլարա ասլա պիր չէյ սունմամ. պու թադտիմէյի սանա սունմադըր։» Պէօյլէ տէտիքտէն սօնրա ադչէյի սանտըղա ալթը, վէ տօգթօրը թարա, վէ ադրիպատընա փութփէրէթթի այնն ու տատէթինէն իճրասը խուսուսընտա արթըդ քէնտինէ պիր սէօզ սէօյլէմէմէյէրինէ իհթիար էյլէտի։ Մերդում վախտ չաղըրտըղ կէճէ նէվպէհէրինէ անընէ պէրապէր տուա վէ նիյազ էթտի։ Զօճուդ սիւրաթլէ իֆադաթ պուլտու, վէ փէտէրի քիլիսէյէ կիթտի, վէ ճեհաթա Ալլահընն քէնտինէ հէր եախտըղընը պէյան իլէ ալէնէն արղը թէչէքքիւր էյլէտի։

ԲՐԻՍՏՈՍԸ ՊՈՒԼՄԱՂԱ ՊԻՐ ՎԱՍԸԹԱ

Պէօյիւք պիր չէհրին քիլիսէլէրինէէն պիրինէ իհթիյար պիր քիմսէ կէօրտիւմ։ Մերդում օլ քիլիսէյէ կիրակի կիւնիւ ապա օլունան պիրինճի վէ իքինճի տուա մէճլիսինտէ հազըր պուլունմադտա, վէ սիմա ու իմասընտան քիլիսէյէն չըղըպ կիթմէք, եախօտ սաիրլեր իլէ միւղաքէրէ էթմէք իւզրէ օրատա պիր միւտաէթ տահա էյլէնմէք խուսուսընտա թէրէտտիւտտէ օլտըղը անլաշըլմադտա իտի։ Արզտաուչլարընտան պիրինէ մէրդում իհթիյար իլէ կէօրիւշմէսինի բէճա էթմէմ իւզէրինէ, արզտաուչըմ ա-նա եապըլաչըղը, «Տօսթում, սէն կէրչէքտէն պիր Խրիսթիյա՞ն մը սըն,» տէյիւ սորտու։

Իհթիյար քիմսէ ճէվապէն տէտի քի, «Ննայընը, էֆէնիմ, տէյիլ իսէմ տէ, օլմազ իսթէրիմ։ Պէն պիւթիւն միւտաէթ ի էօմրիւմտէ հադիզի պիր Խրիսթիյան օլմանընն եօլունը պուլմադա չալըշըպ չապալամըշ իսէմ տէ, օլ խուսուստաքի հէվի էմէքլէրիմ պիհնուտէ օլմուշ տընը։ Պիւթիւն միւտաէթ ի հայաթընտա քիլիսէյէ կիթմիչ, Քրիստոսը Մուգատտէսի օգումընը, վէ ալէտ տէվամ պուլմիսիլիս մէճլիսլէրտէ հազըր պուլունմընշ իսէմ տէ, եէնիլէնմիչ պիր Խրիսթիյան օլմազըղըմ իչիւն լազըմ կէլէն չարէյէ տահիր հիչ պիր մալիւմաթ ալամամընշըմ տընը։ Պուննան պիր զաչ սէնէ էվվէլ պուրայա կէլտիյի զէմանն անընն ադտ էթմիչի սայէթի հէվի տուա մէճլիսլէրինտէ հազընը պուլունս-

ոբմ, վէ պիզ զաթ Մբ. Մուահ վէ սաիրլէր իւէ կէօրիւշուիւմ, վէ մէճլիսլէրին խի-թամընսա հինէ էվվէլքի գառար պիր Ռբրիսթիյան օլմազսան ուզազ իսիմ։ Վազսա չիմսի տահի փէք օ գառար չօզ չէյ մէ-մուլ էթմէզ իսէմ աէ, հէնիլէնմիչ պիր Ռրիսթիյան օլմազ իւզրէ նէ էթմէքքիյիմ լազըմ կէլսիյինի պանա պէյան էտէրսէն, սէնաէն զայէթ մէճմնուն օլուրըմ։»

Աւրգաուաչըմ անա ճէվապէն «Սէն պիր պէմանաա Ֆրիսաուսը ազզընէ հիչ իդրար էթմի՞չմիսին,» տէյինճէ, իսթիյար ճէվապէն տէտի քի, «Հայըր, պէն ազզըմէ Ֆրիսաուսը իդրար էթմէզսէն էվվէլ հազիզի Ռրիսթիյան օլմազա պէքզէյօր իսիմ։»

Աւրգաուաչըմ անա «Իչթէ հազիզի Ռրիսթիյան օլմանըն հօլու թամմ պու տը,» տէյիպ, Ռօմալըլարա օլան րիսալէնին ընընճը պազընսան օ մատաէչ տահր պիր այէթ տահի զիքր էթմիքսէն սօնրա, «Զանընմա, հէման պու կէճէ Ֆրիսաուսը ալէնէն իդրար էտէրէք հազիզի պիր Ռրիսթիյան օլմազա պաչլամալըսըն,» սէօզիւնիւ տահի իլավէ էյլէմի։

Իսթիյար ատէմ «Տուա մէճլիսի խիթամ պուլմուչ օլուպ, հէր քէս տաղըլմագ իւզրէ օլաըզընսան, պու կէճէ Ֆրիսաուսը ալէնէն իդրար էտէճէք վագիթ կէչմիչ տիր,» տէտի։

Աւրգաուաչըմ էթրաֆընա պիր կէօզ կէզ-տիրէրէք քիլիսէաէ տանա պէչ օն քիմսէ-նինն տուրմագսա օլաըզընը կէօրիւնճէ իսա-Թիյարա տէօնիւպ տէտի քի, «Սէն Ֆրիս-տուսը պուրատա տուրան չուս քիմսէյէրէ իդրար էթսէն օլմաՀ մը։»

Իսթիյար պիր տադիգա զատար Թէրէսա-տիւտաէ զալօրզսան սօնրա իլէրիլէյիպ օլ քիմսէյէրին հանընա վարսը, վէ անլէրին իչինաէ Թանընսազը պիր քիմսէյէ էլինի ու-զաուսուպ, «Մր. Վ. պէն Ֆրիսաուսը սանա իդրար էթմէք իսթէրիմ,» տէտիքսէն սօնրա սաիրլէրին տահի հանընա վարսուպ կի-նէ այնի քէլիմէլէրի Թէքրար էյլէմի։ Զանընմա, մէրգուճ օլ կէճէ հէվիսինսէն սօնրա մէզքիւր սէօզլէրի պանա սէօյլէմի, պէն տահի անա խիթապէն տէտիմ քի, «Պրագմա քի չէյԹան սէնին հազընսաա սէն պու ազչամսան Ռրիսթիյանա հազընըր սուբէթաէ էօմր կէչիրմէյէ պազչամամրչընըն տէյիս սիւչինսիսին. իչի օլմուչ պիԹմիչ սայ, վէ սէն քէնսինի Ֆրիսաուսըն Թէպաա-սընսան պիրի աաա էյլէ։»

Էրթէսի կիւն սապահ վազընը վէրմէյէ կիԹսիյիմաէ օլ իսթիյար քիմսէյի էն էօն-աէքի պանապէէ օՀուրմագաա, վէ հէԹմիչ պէչիկը պիր իսթիյար քիմսէյին տահի անընը հանընսա պուլունմագսա իսիյինի կէօր-տիւմ։

Էվվէլքի իսթիյար քիմսէ հանըրմա կէլիպ պանա տէտի քի, «Պու սապահ պու տօս-Թումը պէնիմ իլէ պէրապէր վազ սինէմէյէ կէԹիրսիմ քի պիր սազ ազըրճա իչիսիր։ Պիր սազ նիւ քսէքճէ սէօյլէմէյէ, վէ իդրար էթմէք հասուսունսա պազը չէյլէր պիքր էթմէյէ հիմ-մէթ պուչյուրըմընըն քի մէրգուճ իչիսէ պիլսին։» Պէն անա ճէվապէն «Ֆրիսաուսը զազուլ էթմէՀ մի,» տէյինճէ մէրգուճ, «Էվվէք, պէն ատօԹուճըն տահի պուրատա Ֆրիսաուսը իդրար էթմէքսինի իսթէրիմ» տէյիս ճէվապ վէրտի։

Օլ կիւն իսթիյար պուլմազսան իքինճի իսթիյար քիմսէ տահի տուա մէճլիսինսէ այազա զալըզուպ Ռրիսաուսա Թապի օլմազա գառար վէրմիչ իսիյինի ալէնէն իդրար էյլէմի։ Օ ղէմանսան իթիպարէն օլ իքի իսթիյարըն նէչնի էօմրլէրինսէն իսթիհսալ էթտիքլէրի մէսէրէթ վէ մէճնուսնիյէթ չէօլէ-լէրի նիւզլէրինսէ փարլասըզը հալսէ նան նանա օԹուրսըպգլարընը կէօրմէք զայէթ մանզուզիյէթպալսչ պիր քէյֆիյէթ իտի։ Ռթիպաըմճա, Սլլահըն պիրինճի սայսըզը չէյի պիզ տահի պիրինճի սայմալըյըզ, վէ Ֆրիսաուսա չակիրալիք էթմէք արզուսընա-տա պուլունան քիմսէնին իմանընը Թէպ-նիա իչիւն Ֆրիսաուսա Թապի օլմազ խուս-սուսընսաքի նիյէթինի աչզըզան աչզըա իգրար էթմէքսէն տանա պէօյիւք պիր վա-սըԹա օլմասըզընը Թասսիզ էթմէկիյիզ։

ՄՈԻԹԻՐԼԷՐԻՄԻԶԷ ՃԷՎԱՊ
[պէնո լ մախսուս]

4. Մուխալիրլէրիմիզէն պիրի «Թապիր հազընսաա էֆքէարընըզ նէ տիր» տէյիս սօրուչօր։ Զանընմըզճա, Թապիր մէսէլէսի էօյլէ պիր մէսէլէ տիր քի, հիչ քիմսէ անը քեամիլէն անլայսամազ։ Էն ալիմ վէ ազիլ քիմսէլէր պիլէ Թապիր մէսէլէսի հազընսաա տիւչինսիւքլէրի ղէման մէզքիւր մէ-սէլէյի հալ էթմէք քէնսի զուսուրէթլէրինին մաՀէվզինսէ օլաըզընը կէօրիւրլէր։ Վէ լա-քին Թէսամէն ազլըմըզընը էյրէմիյի պիր հազիզաճա քեամիլէն ինանսա պիլիրիզ։ Նա-լընըզ Ռրիսթիյանլար տէյիլ, նիհայէթսիզ պիր Սլլահա ինանանլարընն ճիւմլէսի տահի Թազիր ի իլահի Թալիմինի զապուլ վէ Թասսիզ էթմէյէ մէճպուր ասըլար։ Քէզա-լիք մուզաաաէրաթը իլահիյէնին ճէմի ի վազըլարա հիւքմիւ օլաըզընը զապուլ էթմէյէ տահի մէճպուրըզ։ Եվիս. 1. 11 տէ միւնաէրիճ Սլլահ «հէր չէյի քէնսի իրա-տէթինին Թէսպիրինէ կէօրէ իճրա» էտէր կիպի Ֆըզրալարաա Ռիթապ ը Մուզաաաէ-սին Թալիմաը պուսնսան իպարէթ օլաըզը աչիքեար տըր։ Սլլ ը ինսանի տահի այնի չէյի Թալիմ էտէր։ Պիւթիւն քեամինաթ Եէ-հօվանըն Թահթ ը հիւքիւմէթինսէ օլուպ, քէնսի Թէսպիրլէրինի քէնսիսի իճրա էտէ-ճէք իսէ, քեամինաթըն հէվի ալէմլէրինի քէնսիսինին իտարէ էթմէսի լազըմ կէլիր։ Պէօյիւք օգիանօս վափօրլարընը սէվգ ու Թահրիք էաէն ճէսիմ պիր վափօր չարխընա նազարէթ էթմէքսէ օլան պիր միւհէնսիս-սին վափօր չարխընը պիւսպիւթիւն իտա-րէ էթմէսի լազըմէաէն տիր։ Էկէր պուղու-սալը վէրմէյէ, իսլիմ գազանընա սու սէվգ, նախօա իսլիմ գազանընսան սու ճէլպ էթ-մէյէ մախսուս ուճագ պիր մուսլուգ պու-լունուպ տա իչպու մուսլուգ տիկէր պիր քիմսէնինն իտարէսի Թահրընսաա օլսա, վէ օլ քիմսէ միւհէնսիսէ հիչ տանըզմայարագ ա-նը իսթէսիյէ կիպի աչզպ գաիսաա, օլ հալ-ատ միւհէնսիս վափօրըն քէմալը սիւրաթ վէ էմնիյէթ իլէ իչէյիպ իլէրլէմէսինէ հիչ պիր Թէմինաթ վէրէմէզ։ Սլլահընն հիւքմու իտարէսինաէն լաարիճ պիր չէյինն մէվճուտ իսիյինէ վազըթ օլաըզըմըզ հալսէ, Անընն գուսուրէթ ի մուԹլազասը պիւէ պիղոէ պիր իթմինան հասըլ էտէմէզ։ Էկէր «Սլլահը սէ-վէնղէրին էյիլիյի իչիւն հէր չէյ» պիրլիքսէ իչէյօր իսէ, Սլլահընն հէր չէյի հիւքմ ու ի-տարէ էթմէսի սայէսինսէ իչէյօր։ Հաթթա ինսանլարընն չէրիր ամէլլէր իճրա էթմէյէրի պիւէ մուզաաաէրաթ ը իլահիյէ իպթիղա-սընսան տըր, վէ պունըն պէօյէ օլաըզը Ռիթապ ը Մուզաաաէսին մուհիթէլիթ զըմա-լարընսա, էզ ճիւմլէ Սմալ. 2. 23 տէ միւնա-տէրիճ «Սլլահընն միւրաա ը մուզաաաէրի վէ իչմ ի էզէլիսի մուճէպլինճէ Թէսլիմ օլունա-րագ ալոընըզ, վէ չէրիրլէր էվիյէ նաչա մըհլայարագ գաթլ էթաինիզ,» այէթինաէ վազընէն պէյան օլունմըչ տըր։

Իչպու Թագիր իչմի էզէլիյի չամիլ տիր։ Սլլահ մազիյի նէ գառար վազընն սուրէթ-աէ կէօրիւր իսէ, միւսթագպէլի տահի օլ գառար վազընն սուրէթաէ կէօրիւր։ Միւս-Թագպէլաէ պիր չօզ չէյլէր ինսանլարընն իսթիյարի Ֆիլ ու հարէքէթլէրինէ մէնուճ-տըր։ Մուհարէպէ հահօա միւսալէհա մէ-սէլէսի հագզընսաա աիւչիւնիւպ Թաչընան Ֆիկանճա պիր մէլիյին նէ գառար վէրէճէյի-նի հիչ քիմսէ պիլմէմէզ, հաթթա մէլիք քէնահի պիլէ պիլմէզ։ Ֆիր ինսան նօզ-Թա ի նազարընսան սագըլարագ Մէզքիւր գառարըն նէտէն իպարէթ օլաճազը պիւս-պիթիւն պէզիհէզ օլաըզընը հասըլ, Սլլահ նահսըլ պիլէ պիլիր, սիւալը իսաթրա կէլիր։ Նասըլ պիլսինին իպգահ էտէմէզ իսէք աէ, Սլլահ օլաըզը հասէ պիլմէմէսի միւմքինն մի տիր։ Էկէր ինսանլարընն իսթիյարի մուա-ամէլէլէրինէ միւԹեվազգըֆ օլան հէր չէյէ Սլլահ վազըֆ տէյիլ իսէ, նէվի պէչէրին միւսԹագպէլի հագզընսաա նէ գառար ազ չէյ պիլէ պիլիր։ Վէ լաքին Սլլահ հէր չէյի էզէլէէն պիլիր։ Օ քէնահի իրաաէթինի մահզա հիքմէթ ի ֆահիգասը վասըԹասըյէ իճրա էթմէզ։ Սլլահ՝ քէնահի խասիմինին չաթրանճ Թաչլարընը հանկի խանէլէրէ օյ-նայաճազընը կէօրմէք իչզրէ պէքլէտիքսէն սօնրա, տահա զիյատէ մէհարէթլէ անլէրէ մուգապիլ չաթրանճ Թաչլարը օյնայարագ խասմինի ուԹան չաթրանճ օյունճընը կիւ-պի օլմայըզ, «Միչապէհէթիմիզէ կէօրէ, սուրէթիմիզաէ ինսան խալգ էտէլիմ,» տէ-մէզսէն էվվէլ Թարիխ ի ինսանինին հէվի վազըլարընը պիլիր իսի։ Սագամըն խա-Թայա տիչմէհինսէն էվվէլ, անըն նէպինա-տէն հանկիլէրինին քէնահ իսանէրինի հա-չայի քիԹապընսա դայա էթտիրէճէքլէրինի պիլիր իսի։

Ճէմի ի վազըլար Թագիր ի իլահի լէ իճրա օլունմըչ տըր վէ օլունուր տէտիչի-մէզ պէման մուզաաաէրաթ ը իլահիյէյի իլի զըսմա, հանի ֆաիլի (active) վէ Թէճվիզի (permissive) զըսմլարընա Թագսիմ էթմէմիզ իճապ էտէր քի, պունլարսան պիրինճի զըսմը ինսանըն Թէվասուէ վէ իսթիյարի օլմայարագ միւճէյրէա իրաաէ ի իլահիյէ իլէ, վէ տիկէրի ինսանըն վասըԹա ի իս-Թիյար վէ իրաաէսի վէ Սլլահընն միւս-սաաաէսիյլէ հասըլ օլուր։ Սլլահ մէլիք-լէրի վէ ինսանլարը հարաԹմազը Թագիր էահպ, քէնահ գուսուրէթ ի իլահիյէսի իլէ անլէրի հօգսան վար էյլէմի իսէ աէ, կիւ-նահ պու մանսաա քէնահինին Թագիրիյլէ օլմայըզ, անճագ անըն իճրասընսա միւսա-սաաէ էյլէմիչ տիր։ Պիթթապի «կիւնահ-հըն իճրասընսա Սլլահ նիչիւն միւսա-սաաէ էթտի։ Գառիր ի ՄուԹլազ օլաը-զընսան, միւրսա պուչյուրսա իտի, կիւ-նահընն իճրասընը հէր հալսէ մէն էտէ պիւ-լիր իտի։ Իտտի Սլլահ պինիհայէ տէրէճէաէ քէրիմ իսէ, պու կիպի պիր չէրիին քեահ-նաԹա կիրմէհինէ նիչիւն միւսաաաէ էյլէ-մի» տիւալը խաԹրըմըզա կէլիր։ Ֆիթապ ը Մուզաաաէս պու տիւալա պիր ճէվապ վէր-մէմիյի կիպի, պիզ քէնահիմիզ տահի անըն ճէվապընը պուլտայըզ։ Վէ լաքին քէմալը իթիմաալէ տէյէ պիլիրիզ քի, կիւնահընն իճրասընսա միւսաաաէ էթմէք էալէմ Թա-րիխ օլաըզընսան, Սլլահ կիւնահընն իճ-րասընսա միւսաաաէ պուչյուրսը։ Հաթ-Թա ճէհնաղ ը Հազզընն քէնահինին հիք-մէթ ի պինիհայէսի իլէ իճաա էտէ կէլտիյի էն ալա ուսուլ ազըաը մահլուգաԹը հագգ վէ նահազզընն պէչինինի ԹկՖրիդ վէ Թէմհի-էզ մուզթէէիր ֆաիլի մուհիթալալ հալի-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական Մատենադարանի հիմնադրութեան գաղափարը ծնունդ առաւ 1890-ական թուականներուն, երբ հայ մտաւորականութեան մէջ սկսաւ զգացուիլ հրատարակուած գրքերու եւ պարբերականներու պահպանման անհրաժեշտութիւնը։ Մինչ այդ հայ գրականութեան արդիւնքները կը մնային ցրուած տպարաններու, անհատ հաւաքողներու եւ եկեղեցական գրադարաններու մէջ, առանց որեւէ կանոնաւոր հաշուառման։ Շատ հրատարակութիւններ կորսուած էին ժամանակի ընթացքին, իսկ ուրիշներ՝ հասանելի չէին ընթերցողներու լայն շրջանակներուն։

Հայկական Մատենադարանի հիմնադրութեան նախաձեռնութիւնը պատկանի Գրիգոր Զոհրապի եւ Ստեփան Պալասանեանի։ Անոնք կազմեցին առաջին յանձնախումբը, որ ստանձնեց հաւաքածոյի կազմակերպումը։ Ի սկզբանէ նպատակ դրուեցաւ ոչ միայն հաւաքել, այլեւ գիտական կարգով դասաւորել եւ նկարագրել ամէն տեսակի հրատարակութիւն՝ գիրքեր, պարբերականներ, թերթեր, ձեռագրեր եւ նոյնիսկ ազատ թերթեր։

Մատենադարանի առաջին տարիներուն մեծ դժուարութիւններ ունեցաւ։ Հայաստանի մէջ տիրող քաղաքական անկայուն պայմանները, ինչպէս նաեւ ֆինանսական սղութիւնը, խոչընդոտ կը հանդիսանային նիւթերու հաւաքման գործին։ Շատ հրատարակիչներ չէին ուզեր իրենց գործերը յանձնել, վախնալով գրաքննութենէն կամ հարկերէն։ Այս պատճառով յանձնախումբը ստիպուեցաւ դիմել անձնական նուիրատուութիւններու եւ բարեսիրական ընկերութիւններու օգնութեան։

Առաջին տասնամեակին Մատենադարանը տեղաւորուած էր վարձակալ սենեակներու մէջ, ուր գրքերը դրուած էին փայտեայ դարակներու վրայ։ Խոնաւութիւնը եւ մկները մեծ վնաս կը հասցնէին հաւաքածոյին։ Միայն 1913 թուականին յանձնախումբը կարողացաւ ձեռք բերել առանձին շէնք մը, որ կանգնած էր Նոր Նախիջեւանի Աբովեան փողոցին վրայ։ Այդ շէնքը կը գտնուի մինչեւ այսօր եւ կը կոչուի Մատենադարանի հին մասնաշէնք։

Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներուն հաւաքածոյի զարգացումը գրեթէ կանգ առաւ։ Շատ գրքեր կորսուեցան կամ տեղափոխուեցան Կովկասի տարբեր քաղաքներ։ Միայն 1921 թուականէն յետոյ սկսաւ կանոնաւոր հաշուառումը վերականգնուիլ։ Այդ ժամանակ Մատենադարանը ունէր մօտ 4000 միաւոր, որոնց մեծ մասը կը կազմէին պարբերական հրատարակութիւնները։

Խորհրդային կարգերու հաստատումէն ետք Մատենադարանը դարձաւ պետական հաստատութիւն։ Անոր կանոնադրութիւնը վերանայուեցաւ, եւ հաւաքածոյի հարստացման համար սկսաւ գործել պարտադիր օրինակի համակարգը։ Ամէն հրատարակիչ պարտաւոր էր տպագրուած գործին երկու օրինակը յանձնել Մատենադարանին։ Այս միջոցը զգալիօրէն ընդարձակեց հաւաքածոյին սահմանները։

Մատենադարանի ամենամեծ կորուստը տեղի ունեցաւ 1937 թուականին, երբ շէնքին մէկ մասը հրդեհուեցաւ։ Կրակին մատնուեցան հազարաւոր գրքեր եւ ձեռագրեր։ Սակայն աշխատանքները չդադրեցին։ Արդէն 1939 թուականին հաւաքածոյին մէջ կար 12 000 միաւոր, իսկ 1945-ին՝ 18 000։ Պատերազմի աւարտին Մատենադարանը կրկին սկսաւ ընդլայնուիլ։

Հետագայ տասնամեակներուն Մատենադարանը դարձաւ ոչ միայն պահոց, այլեւ գիտական կեդրոն։ Հոն սկսան աշխատիլ լեզուաբաններ, պատմաբաններ եւ գրականագէտներ։ Կազմուեցան մատենագիտական ցուցակներ, որոնք հեշտացուցին հետազօտողներու աշխատանքը։ Մատենադարանի գրադարանավարները սկսան հրատարակել ուսումնասիրութիւններ հին գրքերու եւ հրատարակչական գործի պատմութեան մասին։

Այսօր Մատենադարանը կը գտնուի Երեւանի կեդրոնական մասին մէջ, Մաշտոցի պողոտայի վրայ։ Նոր շէնքը բացուեցաւ 1959 թուականին եւ ունի ժամանակակից պայմաններ։ Հաւաքածոյին մէջ կան աւելի քան 400 000 միաւորներ, որոնց մեծ մասը թուայնացուած է։ Ընթերցասրահը կրնայ միաժամանակ ընդունել 120 հետազօտող։ Մատենադարանը կը շարունակէ մնալ հայ մշակոյթի ամենակարեւոր կեդրոններէն մէկը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայկական Մատենադարանի հիմնադրութեան գաղափարը ծնունդ առաւ 1890-ական թուականներուն, երբ հայ մտաւորականութեան մէջ սկսաւ զգացուիլ հրատարակուած գրքերու եւ պարբերականներու պահպանման անհրաժեշտութիւնը։ Մինչ այդ հայ գրականութեան արդիւնքները կը մնային ցրուած տպարաններու, անհատ հաւաքողներու եւ եկեղեցական գրադարաններու մէջ, առանց որեւէ կանոնաւոր հաշուառման։ Շատ հրատարակութիւններ կորսուած էին ժամանակի ընթացքին, իսկ ուրիշներ՝ հասանելի չէին ընթերցողներու լայն շրջանակներուն։

Հայկական Մատենադարանի հիմնադրութեան նախաձեռնութիւնը պատկանի Գրիգոր Զոհրապի եւ Ստեփան Պալասանեանի։ Անոնք կազմեցին առաջին յանձնախումբը, որ ստանձնեց հաւաքածոյի կազմակերպումը։ Ի սկզբանէ նպատակ դրուեցաւ ոչ միայն հաւաքել, այլեւ գիտական կարգով դասաւորել եւ նկարագրել ամէն տեսակի հրատարակութիւն՝ գիրքեր, պարբերականներ, թերթեր, ձեռագրեր եւ նոյնիսկ ազատ թերթեր։

Մատենադարանի առաջին տարիներուն մեծ դժուարութիւններ ունեցաւ։ Հայաստանի մէջ տիրող քաղաքական անկայուն պայմանները, ինչպէս նաեւ ֆինանսական սղութիւնը, խոչընդոտ կը հանդիսանային նիւթերու հաւաքման գործին։ Շատ հրատարակիչներ չէին ուզեր իրենց գործերը յանձնել, վախնալով գրաքննութենէն կամ հարկերէն։ Այս պատճառով յանձնախումբը ստիպուեցաւ դիմել անձնական նուիրատուութիւններու եւ բարեսիրական ընկերութիւններու օգնութեան։

Առաջին տասնամեակին Մատենադարանը տեղաւորուած էր վարձակալ սենեակներու մէջ, ուր գրքերը դրուած էին փայտեայ դարակներու վրայ։ Խոնաւութիւնը եւ մկները մեծ վնաս կը հասցնէին հաւաքածոյին։ Միայն 1913 թուականին յանձնախումբը կարողացաւ ձեռք բերել առանձին շէնք մը, որ կանգնած էր Նոր Նախիջեւանի Աբովեան փողոցին վրայ։ Այդ շէնքը կը գտնուի մինչեւ այսօր եւ կը կոչուի Մատենադարանի հին մասնաշէնք։

Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներուն հաւաքածոյի զարգացումը գրեթէ կանգ առաւ։ Շատ գրքեր կորսուեցան կամ տեղափոխուեցան Կովկասի տարբեր քաղաքներ։ Միայն 1921 թուականէն յետոյ սկսաւ կանոնաւոր հաշուառումը վերականգնուիլ։ Այդ ժամանակ Մատենադարանը ունէր մօտ 4000 միաւոր, որոնց մեծ մասը կը կազմէին պարբերական հրատարակութիւնները։

Խորհրդային կարգերու հաստատումէն ետք Մատենադարանը դարձաւ պետական հաստատութիւն։ Անոր կանոնադրութիւնը վերանայուեցաւ, եւ հաւաքածոյի հարստացման համար սկսաւ գործել պարտադիր օրինակի համակարգը։ Ամէն հրատարակիչ պարտաւոր էր տպագրուած գործին երկու օրինակը յանձնել Մատենադարանին։ Այս միջոցը զգալիօրէն ընդարձակեց հաւաքածոյին սահմանները։

Մատենադարանի ամենամեծ կորուստը տեղի ունեցաւ 1937 թուականին, երբ շէնքին մէկ մասը հրդեհուեցաւ։ Կրակին մատնուեցան հազարաւոր գրքեր եւ ձեռագրեր։ Սակայն աշխատանքները չդադրեցին։ Արդէն 1939 թուականին հաւաքածոյին մէջ կար 12 000 միաւոր, իսկ 1945-ին՝ 18 000։ Պատերազմի աւարտին Մատենադարանը կրկին սկսաւ ընդլայնուիլ։

Հետագայ տասնամեակներուն Մատենադարանը դարձաւ ոչ միայն պահոց, այլեւ գիտական կեդրոն։ Հոն սկսան աշխատիլ լեզուաբաններ, պատմաբաններ եւ գրականագէտներ։ Կազմուեցան մատենագիտական ցուցակներ, որոնք հեշտացուցին հետազօտողներու աշխատանքը։ Մատենադարանի գրադարանավարները սկսան հրատարակել ուսումնասիրութիւններ հին գրքերու եւ հրատարակչական գործի պատմութեան մասին։

Այսօր Մատենադարանը կը գտնուի Երեւանի կեդրոնական մասին մէջ, Մաշտոցի պողոտայի վրայ։ Նոր շէնքը բացուեցաւ 1959 թուականին եւ ունի ժամանակակից պայմաններ։ Հաւաքածոյին մէջ կան աւելի քան 400 000 միաւորներ, որոնց մեծ մասը թուայնացուած է։ Ընթերցասրահը կրնայ միաժամանակ ընդունել 120 հետազօտող։ Մատենադարանը կը շարունակէ մնալ հայ մշակոյթի ամենակարեւոր կեդրոններէն մէկը։

եւ քսէքլիյինէ վէ հէյպէթլի հէյէթինէ պա-
դըըը իսէ, պիր հիւքմառըն վէ պիր ըէ-
իսին մուհեասը օլոըղընա իհթիմալ վէրիլէ
պիլիր։

Պու քիւչիւք գավմ նէ՞ վագթ հաչառըչ
ոըը։ Անլէրին քէմալը իթինա իլէ եափմըչ
օլոըգլարը պու մէմլէքէթլերի նէ՞ գառար
վագթ էվվէլ ինդըրաղ պուլմուշ ոըը։ Անլէ-
րին գառերի նէ՞ իտի։ Նէ՞ գառար չայան ը
թէաճճիւպ պիր հալ ոըը քի, — պէնքի —
պինլէրճէ սէնէ սօնրա անլէր պիպիմ իչինն
երինէ եաչառըչ օլաճաղլար, վէ անլէրին
վիւճուտընա տէյալէթ էտէն ասար ը աթի-
դէլերի տահի տիւնեանդըն էն ուէնի միլլէ-
թինին նաղար ը իսթիղրաղընը ճէլպ էթմիչ
պուլունաճադ ոըը։

ՄԻԻԹԷՆԷՎԻԻԷ

Իհթիմալ քի ինսան թարաֆընտան սաիր
հիչ պիր չէյ ալթուն վարադը գառար ինճէ
եափըլմամըչ ոըը։ Ալթուն վարադը առէ-
թա պիր զար կիպի օլուպ, սայքի հավա
գառար իսաֆիֆ տիր։ Ալթուն պիրի պիրի-
նէ թապան թապանա զրտա օլան իքի խաս-
սիյէթի, եանի եումուշադլըդ վէ տայանըդ-
լըդը սայէսինտէ, սաիր մատէնլէրի թօզա
թահվիլ էտէն թազեիդէ տայանմագտա
ոըը։ Ալթուն վարադլարըն գալընլըդը
մուհթէլիֆ օլուր։ Պազըլարըն իտտիհասըն-
ճա, էն ինճէ ալթուն վարադը պիր փարմա-
ղըն 250,000տէ պիր զըամ գալընլըդընտա
ոըը։ Պու կիպի ալթուն վարադլար զայէթ
եուճգա օլոըգլարընտան, չէֆֆաֆ ոըը-
լար։ Լաքին իչպու վարադլար կիւնէչէ
թուխթուլոըգլարը վէման սարը բէնքլի կէօ-
բիւնէճէք եէրաէ գօյու հէչիլ կէօրիւ-
նիւրլէր։

—Միւթթէհիտ ի Ամէրիգաատա քեաին իչ
ֆապրիգաատա ֆօթօղրաֆիյատա վէչ չօգ
գուլլանըլան եումուրթա ադը քեաղըոը
եափմագ իչիւն սէնէվվի 300,000,000ի միւ-
թէճամիղ եումուրթա սարֆ ու խոթիհլաք
էտիլմէքտէ տիր։

—Կէչէն սէնէ զարֆընտա Ֆրանսատա
3,741 ճէսէտ իռրագ էտիլմիչ տիր։ 1891
սէնէսի զարֆընտա Ալմանիատա պուլուս-
նան իռրագ խանէլէրին ատէտինէ 3 իռրագ
խանէ տահա իլավէ օլունմըչ ոըը։ Իթա-
լիատա պիր գաչ տանէսի եէրտէն եէրէ
նագլ օլունա պիլիմէլերի չարթը իլէ էօլիւ-
լէրի եագմազա մախսուս 22 ֆուրուն վար
ոըը։

—Նէրտէն եէրէ կէօչ էտէն գուչլար էլ-
եէվմ Պահր ը Սէֆիյին էն տար նօգթասընը-
տան կէչմէմէքտէ իսէլեր տէ, անլէրին կէչ-
մէքտէ օլոըգլարը մահալըն թէֆթիչ ու
մուայէնէսի, մահալ ը մէկքիւրըն վագ-
թըյլէ մէկքիւր տէնիզին էն տար մահալը
օլոըղընը մէյտանա չէգտարմըչ, վէ թէվեր-
բիւռ օլունան տատէթլերին գուվվէթինի իս-
պաթ էթմիչ տիր։

—Սուլտա տմէլիյաթը սայէսինտէ Շի-
մալի Աֆրիգաատա միւճահիդլերը իճրա օլուն-
մագտա ոըը։ Թագրիպէն ճէզաիր արազի-
սինին Սահրա ի Քէպիր ճիվարընտա վագը
վէ 330,000 միւրէպպա միլ կէնիչլիյինտէ օ-
լան նըսֆը արթէսի գուլյուլարընտան չը-
գարըլան սու սայէսինտէ զբրատթա սալիհ
հալէ կէթիրիլմիչլէր տիր։ Էլեեվմ ճէզաիրտէ
13,000 արթէսի գուլյուսը պուլունուպ, 7ՅտէՆ
400 այագա գառար տէրին տիրլեր։ Իչպու
գուլյուլարտան տըչարը ատան սուլար հա-
վուղլարտա մուհաֆազա օլունուպ, օլաղար-
տան սու պօրուլարը իլէ մէմլէքէթին մուհա-
թէլիֆ թարաֆլարընա թէվզի օլունուր։
Թախմինաթա նազարէն, 48,000,000 տէօ-
նիւմ հախօա 19,000 միւրէպպա միլ արա-
զի խալահ օլունմըչ, վէ ճէզաիրին պիւթիւն
արազիսի զբրատթա սալիհ պիր հալէ կէլ-
միչ տիր։ Պունըն նէթիճէսի օլարագ ճէ-
զաիր չէրագ հասըլ էտէն պիր մէմլէքէթ
օլմուչ, վէ սապղտա պէհապան հալտէ պու-
լունան 480,000 տէօնիւմ արազիյէ իւգիւմ
ֆիատընլարը սիւքիմիչ տիր։

—Փէրու կազ հաղը գուլյուլարընտան օ
գառար չօգ կազ հաղը չրգմագտա ոըը քի,
պօրուլար վասրթասրյլէ գուլյուլարտան սա-
հիյէ ապզուրլմագտա ոըը։ Զանն օլունաը-
զընա նաղարէն, Փէրուտան չըղան կազ
հաղը ճէնուպի Ամէրիգանըն հէվի սէվահիլ ի
զարուիյէսինին պու խուսուսատաքի իհթիյա-
ճաթընը իքմալէ քիաֆի օլաճագ ոըը։

—Ճաիօնիալլըլար վապթրյլէ արազարընը-
տա տէֆաֆլէ վէ քէմալ ը չիտտէֆլէ հիւքմ
սիւրէն գըզըլ հիւմմա վէ չիչէք խասթալը-
զընա թուխթուլմամագտա ոըըլար։ Ճաիօ-
նիալլըրըն իհթիյարի աչըյանմաարը սա-
յէսինտէ իչպու խասթալըգլար պիւա պիւ-
թիւն միւնտէֆի օլմուչլար ոըը։ Եիւզ
միւրէպպա միլ կէնիչլիյինտէ եէր թուխթան
Թօքիօ չէհր ի չէհիրինտէ սէնէէտ էհալինին
եիւզտէ հիրմիսի նիսպէթինտէ վէֆիյաթ
վուգուս պուլմագտա ոըը։

—Միւթթէհիտ ի Ամէրիգաատա քէօրէրէ
քիթապ էօսիւնճ վէրէն իւչ քիւթիւպհանէ
օլուպ, պունլարտան պիրի Պրուքլինտէ տիր։
Իչպու քիւթիւպհանէէտ 300 ճիլտ մէչհուր
քիթապ վար ոըը։ Քիւթիւպհանէ ի մէզ-
քիւր թագրիպէն 500 քիմսէնին իանէսիյլէ
քիւչատ օլունմըչ ոըը։ Գէօրլէր իչիւն թապ
օլունան քիթապլարտան հէր պիրի իքի
Ինկլիզ լիրասը մէսարիֆլէ մէյտանա կէ-
թիրիլմիչ տիր։

—Պահր ը Հաղէգտէ տէնիզ տիպհնտէն
պիր թէլեգրաֆ գապլօսը գօմագ թաամիմ
օլունմագտա ոըը։

—Րիվայէթէ նազարէն, տիւնեատա 20,000
նէվ քէլեպէք մէվճուտա օլուպ, իւչտէ իքի-
սինին իսմլերի գօնմուչ ոըը։

—Ֆիլին գուվվէ ի չամմէսի օ գառար
նազիք տիր քի, եապանի հալտէ պուլուն-
ոըը զէման պին եարատա ուղագտա օլան
պիր տիւչմէնին գօգուսընը ալա պիլիր, վէ
խօրթումընըն ատապէլերի օլ գառար հէս-
սատ ոըը քի, խօրթումընըն սիվրի ուճույլէ
էն ուֆագ զէրըէլերի պիւէ պուլուպ գալ-
ոըըա պիլիր։

—Պունատան իքի սէնէ էվվէլ Իրանտա հիչ
պիր զազէթա նէշր օլունմագ իտի։ Էլեեվմ
օրատա Թիւրքճէ, Ֆարսիճէ վէ Արապճատան
միւրէքքէպ օլան զայէթ զարիպ պիր լիստանտա
12 զազէթա նէշր օլունմագտա, վէ անլէրին
իչինտէ ատա սըրա Ֆրանսըզճա վէ Րուսճա
քէլիմէլեր տահի կէօրիւնմէքտէ, վէ կիւն-
տէն կիւնէ բազպէթ ի ումումիյէի գազանա-
մագտա ոըը։

—Թէլլի օլոըգըն եախօա պարնըն աճ օ-
ոըը զէմանլարտա պուլաչըդ իլլէթէ թուս-
թուլմըչ պիր խասթանըն եանընտա կիլոմէք-
տէն սագըն, զիրա միտէն պօչ վէ վիւճու-
ոընըն մէսաֆֆաթը աչըդ օլոըգը զէման
իլլէթ տանա տահա չափուք պուլաչըը։

ՄՈՒՀԱՐԲԷՐԱԹ

ԳԱՏԸՆԼԱՐ ՎԷ ՔԻԼԻՍԷ

(38ինչ նոսեհէպէն տպագր)

Վէ լաքին պու չիրքէթին իչի սալթ պուլ-
լունաըդլարը քէօյէ միւնհասրը տէյիլ տիր։
անընն թէչէքքիւլիւ ադապլինմէ Ալման Փրօ-
թէսթանլարը պու միսիլլիւ ալի պիր թէ-
չէպպիւստէն թահրիք օլունարագ, Ալման-
նիանընն, Եվրօփանընն վէ հաթթա տիւնեանընն
հէր թարաֆընտա այնի նէվտէն չիրքէթլէր
թէչքիլինմէ թէչէպպիւս էյլէսիլլէր։ չէօյլէ քի
չիմոի անսըզ սայքի հիչ պիր տիյար եօգ
ոըը։ տիյարըմըզտա պիլէ պու չիրքէթ ա-
զասընտան մէվճուտա օլուպ, անընն վասը-
թասրյլէ իսթանպօլ, Իզմիր, Պէյրութ վէ Ե-
րուսաղէմտէ խայլը միւֆիտ խըատթլէր
իճրա էտիլմէքտէ տիր։ Իսթանպօլտաքի
Փրուսիա խասթէխանէսինտէ իչլէյէն գա-
ոընլար պու չէմմատ գառընլարտան ոըը։
Գըրըմ մուհարէպէսինտէ մէճրուհ վէ մէթ-
րուք նիչէ սէֆիլլէրէ ֆէվգ էլ ատէ պիր
ֆէտաքեարլըդ իլէ խըատթէ էթմիչ օլան
Ֆըզրէնա Նայֆընվէ պու չիրքէթ ազասըն-
տան իտի։

Պու չիրքէթին Երուսաղէմտէ օլան խաս-
թախանէսի կէչմիչ պիր սէնէ զարֆընտա
500 խասթալարա հաթագ վէրիլքէյէն մա-
տա 7,000 քիմսէյէրէ տախի պագմըշլար
ոըը։ 1888 տէ պու չիրքէթին ազասը պիր
ումումի մէճլիս ագտ էյլէմիչ տիր։ անտէ
վէրիլմիչ օլան բաիօրթատան չու անլաչըլտը
քի, պիր սէնէ զարֆընտա 7,129 գառըն
չէմմատլար տիւնեանընն հէր թարաֆընտա
մէվճուտա 2,263 մուհթէլիֆ մահալլէրտէ
պիրէր նէվ խայրիսահ իչլէրտէ մէչղուլ օլմուչ-
լար ոըը։ Պու ֆէտաքեար գառընլարընն
խասթախանէլէրտէ սէֆիլ վէ պիչարէ տէրա-
լիլէրէ, ֆէտատ փէնչէսինէ տիւչմիւչ կէնճ
զըզլարա, զընատան վէ մահզուսլարտա պու-
լունան հէմչիրելէրինէ խըատթէ էթմէք ըու-
հաս իլէ տօլու օլարագ Քրիսատոսըն խամին-
տէ սօղուգ սու գառէհլէրի թագտիմ էթ-
մէլերի իլէ հէնտոսթիզ խուսուստա Քրիստոս-
ընն քիլիսէսինէ նէ՞ ալի խըատմլթլէր էյլէ-
մէքտէ իսթիքլէրինին անլատագ կիւճ տէ-
յիլ տիր։

3. Գառընլարըն միսիօներ չիրքէթլերի։
«Պիւթիւն տիւնեայա կիտիպ հէր մախլուգա
պէչարէթի վազ էտինիզ» էմրի չակիրտլերէ
իթա օլունտըըընտա, Լֆէնտիմիզին իչպու
խըատմէթ ի ճէլիլէյէ գառընլար տախի հիս-
սէտար օլունտլար վէ օլաճագլար ոըը հօլ-
լու պէյանաթտա պուլուսունուպ պուլունմա-
ոըըընը պիլմէզ իսէք տէ, պիր թագըմ նիս-
վանըն արտընճա կիլիմէլերինէ վէ քէնտինէ
խըատմէթ էյլէմլէրինէ րու ի բիզա կէօս-
թէրմէսի պէչարէթի խըատմէթինտէ գառըն-
լարըն տախի հէր հալտէ չալըշըպ չապալա-
յաճագլարընա տէյալէթի էթմէքտէ իտի։

Վաղտա, պիզ կէրէք բէսուլլերին էյտրնս-
տա վէ կէրէք էյտ ը ախիրէտէ գառընլա-
ըըն պէչարէթի տախրէսինտէ պէչլի վէ խու-
սուսի պիր մէվզի թուխմըչ իտիքլերինի
կէօրմէյօրըզ։ պու ճիւմլէ իլէ պէրապեր
պու խուսուս անլերին պէչարէթի իչինս-
տէ պուլունմալարընա հիչ պիր վէճհ իլէ
մագամ ը իթիրազտա պէչան օլունմամըչ
ոըը։ Զիւնքի Խրիսթիյանլըզըն իլք ասր-
լարընտա ահվալ ը ալէմ չու սօն սորլարըն
ահվալինէ պէնզէմէմէքտէ իտի։ չիմոի իսէ
հէր չէյնն թէպէտտիւլիս իլէ պու պագտէ
տախի ազիմ պիր թէպտիլիթի օլմըչ ոըը։
չէօյլէ քի էլեեվմ թէպլիր ի պէչարէթի տախ-
րէսինտէ կէօրիւլէ կէլէն ազիմ խըատմէթ-
լերտէն խայլըսը գառընլար եէտիյլէ իճրա
էտիլմէքտէ տիր։ պու իսէ չու իքի հօլտա
իճրա էտիլմէքտէ տիր։ պէէ պիզգաթ գա-
ոընլար քէնտիլերի խօճալըդ, տօղթօրլըդ

վէ էմալի իլլերաէ չալըշմագ իչիւն վա-
թանլարընը թէրքլէ տիյար ը էճնէպիյէյ
կիթմէքլէ։ Պու պապաէ Մխիս ձըրասըն
Տըճ Նիւէլ վէ էմալի խաթունլարընը քէն-
տի գօճալարընա ճէսարէթ վէրիալ անլէր
իլէ պէրապէր հայաթլարընը նապանի վէ
վահչի գապիլէլեր արասընա աթմալարը,
Մխս ֆիւք վէ րէֆիգէլէրինաէն օլան նիչէ
ֆէտագքար պաքիրէլէրին սէվկիւլիւ ատաթ
վէ խըամ ու ագրապալարընաան միւֆարա-
գաթլա ղարիպ տիյարլարտա Քրիստոս վէ
Ինճիլի իչիւն քէնտի էօմրլէրինի ֆէտա էյ-
լէմլէրի ղիքրի միւպարէք օլան միտալար
ատը։ Իւնճէկ պիր չիրքէթ հալինտէ իլլէյէ-
րէք, թէպչիր ի պէչարէթ չիրքէթլէրինին
չիւպէտի հալինտէ պիրէր ատ գատընլար
չիրքէթի օլուպ, իչպու գատընլար չիրքէթ-
լէրինին պու պապաէ իպրազ էյլէմիչ իտիքլէ-
րի ճէհա ու զայրէթ, ֆէտագքարլըգ վէ ֆէ-
թանէթ չայան ը մէտհ վէ ճալիպ ի տիգ-
գաթ օլմազ ատը. չիւն պու կիւն կէրէք
Եվրօփա վէ կէրէք Ամէրիգատա պու չիր-
քէթլէրին աաէտի 61 է պալիզ օլմազ օ-
լուպ, պուընըն 39 ը Ամէրիգատա ատը։ Պու
ալթմըշ պիր անա չիրքէթլէրին 13 չիւպէ-
լէրի օլուպ, 33 պին մուավին չիրքէթլերի
վար ատը քի, պուընըն 8 պինի չօճուզլար
չիրքէթի տիր. ազալար 700 պին օլուպ,
200 պինի չօճուզլարտաան իպարէթ տիր։
Թօփլանըլան սէնէվի ազէ իսէ, 250 պին
Ինկլիզ լիրասը ատը. պու գատընլար չիր-
քէթի 1,200 գատըն միսիօներլէր, 2,500 Քի-
թապ ը Մուգատաէսի օգուտան գատընլար
վէ 60 պին չակիրտի օլան 2,500 մէքթէպ ի-
տարէ էտերլէր։

Պու բաղամլար չու նիրմի օթուզ սէնէ
զարֆընտա գատընլարըն թէպչիր ի պէչա-
րէթ իտամէթինտէ ճամիպ պիր իչ կէօր-
մէքտէ իտիքլէրինէ պիր ալամէթ ի տահիհէ
սայըլմազ ը. պու պապաէ իպրազ օլուճան
ճէհա ու զայրէթ պու Խրիսթիյան գատըն-
լարըն գալպինտէ՝ Քրիստոսա վէ Քրիս-
տոսըն գանը իլէ իչթիրա օլուճմըշ հէմֆի-
րէլէրինէ տօղրու աչուրի պիր մուհապպէթ
հիւքմ էթմէքտէ իտիյինի իտապաթ էթմէ՞զ
մի. հէմ տէ նա՞սըլ պու պապաէ իչլէմէք-
տիզ տուրտուն լար. փութփէրէսթ գատըն-
լարըն փութփէրէսթլիյին գօյու գարանը-
ղընտա հաթմալարընը կէօրմէք, վէ չու
էօմրտէ իքէն սէֆալէթի իչինտէ հաչատզլա-
րը չէօյլէ տուրտուն, ախրէթտէն պիլէ մահ-
րում օլաճապլարը իթիֆատը հիւզուհունտէն
տահա ղիյատէ տիւչար ը ազապ վէ հէտէ-
ֆ ի իսթիհզա օլտզգլարընը պիլմէք գալպէ-
րի Քրիստոսըն չէֆիզ բուհու իլէ տօղու օլան
Խրիսթիյան գատընլարը իչիւն տայանըլըր
չէյ մի տիր։ Հայըր, փութփէրէսթ տիյար-
լարտան կէլէն Բաքէլէրին բիպգաթէնիկիզ
ֆէրհատլարը ատը քի, Խրիսթիյան գատըն-
լարըն միւչֆիզ գալպէրինի Թահրիք իլէ
անլէրէ էլ ուղաթմազա Թաճիլ էթտիր-
միչ տիր։

(Մ ապագը վ ը)

ՅԱԿՈԲ Գ. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ

ԶՕՃՈՒԳԼԱՐԸՆ ՀՈՒԳՈՒԹԸ

Թիւրքիատա հէր պապէթտէն օլան ա-
տէմլէր հագդսըզլըգ էտերլէր, վէ պիլ մու-
գատալէ հագդսըզլըգա տաճի օղրարլար,
լաքին հագդսըզլըգ էտէմէյէն չօճուզլարա
հագդսըզլըգ էթմէք տօղրու տէյիլ տիր.
պիլաքս անլէրին հագդը կէօզէտիլմէյլի տիր։

Քրիստոս էֆէնտիմիզին էյտրընտա տա-
խի պիր կիւն պիր թագըմ վալիտէլեր քէն-
տի էվլատլարընը ալմըշլար, անլէրէ տօ-
գանընը տէյիւ էֆէնտիմիզէ կէթիրմէքտաէ
իտիլեր, լաքին չակիրտլեր պունը կէօր-
մէքլէ անլէրի թագիր էթտիլեր։ Ամմա Ցի-
սուս անլերի հանընտա չազըրըգ, «Պրագընըզ
չօճուզլար հանըմա կէլսինլեր, վէ անլերի
մէն էթմէյինիզ, զիրա մէլէքլէթ իւս սէմա-
վաթ պու մագուլէլերին տիր» վէ սահրէ սէօզ-
լեր իլէ չակիրտլերինի թագիր էյլէտի։

Քրիստոս էֆէնտիմիզ չակիրտլերինի թա-
պիր էտերէք, անլերէ չօճուզլարըն հուզուզ-
ը հագդընտա աճահպ պիր թատավվուր
իլնագ էյլէտի։ Զիւնքի չակիրտլեր, օլ չօ-
ճուզլարըն պէրէքէթլէնմէք հագդընը իպ-
թալ էթմէք իսթէյօրլար իտի։

Զանն էտերսին չօճուզլար տիւնեայա
էօմրլէրինին իպթիատաըընտան ինթիհատընա
գատար տիւնեատա օլան հագդլարընը թահ-
սիլ էթմէք իչիւն կէլմիչ տիրլեր։ Եվրօփա
վէ Ամէրիգա տիյարլարընտա չօճուզլարըն
հուզուզը պիզիմ Թիւրքիատա օլաբզընտան
տահա ղիյատէ կէօզէտիլմէքտէ տիր զանն
էտերիմ։ Թիւրքիատա անճագ չօճուզլարը
պէօյիւթմէք իչիւն վագթ վէրիրլեր. սաթ
չօճուզը պէօյիւթմէքլէ չօճուզըն հագդը հէ-
րինի պուլույօր իսէ, պու գատարընը հայ-
վանլար տախի էթմէքտէ տիրլեր, լաքին
չօճուզլար տիւնեայա կէզտիքլէրինտէ, հէր
ճիհէթլէ տճիզ պիր հալտէ օլաբզլարընտան,
տճիզ պուլունտաբզլարը հէր ճիհէթճէ պէօ-
յիւմէք կէրէք տիրլեր։ Ֆագաթ պիր վալի-
տէ սաթ չօճուզընըն սիւտիւնիւ վէ հէյէ-
ճէյինի տիւչիւնիւբ. զէվալը պիւմէզ քի, չօ-
ճուզըն աէրուննինտէ, կէօրիւնմէզ լաքին
պէօյիւմէսի լազըմ օլան պիր տէ ֆէլվար ատը։

Իտի պիր վալիտէ, չօճուզընըն ազլը օ-
լաբզընը ֆէհմ պիրզէ, անա կէօրէ մուամէ-
լէ էթմէք լազըմ ատը։ Զօճուզ պու ազլա
հէտի, սէքիզ, օն հաչընա վարտաբզընտա
մալիք օլաճագ տէյիլ տիր, իլլա տօղտաբզը-
տա պու ազլա մալիք տիր։ Անըն իչիւն հէր
վալիտէ չօճուզ տօղտաբզընտա անըն գըյմէ-
թինի թագտիր էյլէմէք կէրէք տիր։ Զօճուզ
տօղտաբզընտա վիւճուտմա պէօյիւմէյէ վէ
ազլա թէվսի օլուճմազա պաչլար. իտի
պիր վալիտէ էվլատընըն վիւճուտմա պէօյիւ-
մէսինի արզու էյլէտիյի կիպի, ազլա պէօ-
յիւմէսինի տախի արզու էյլէմէլի տիր։ Ա-
նըն իչիւն հէր վալիտէ չօճուզընա անըն
ազլընը թէվսի էտէճէք մալիւմաթ իչհագ
էթմէլի տիր։

Պունտան մատա չօճուզտա էպէտիլիք
արզու էյլէյէն պիր տէ ճան վար ատը. վի-ճու-
ուրն, ոխլըն վէ ճանըն պուունլարըն հաֆէը,
թապիր ի ախէրլէ ղէռատըէ իպթիատաէն
չօճուզա վէրիլմէլի տիր։ Նիսպէթ տախմա
թէմամ օլմալը տըր։ Զօճուզը հօլունըն իպ-
թիատընտա թալիմ էյլէ քի, պէօյիւսիւ-
յիւնտէ տախի անտէն սալմայա։

Զօճուզլար իւչ պէչ հաչընը ալտըղլարը
կիպի, պէօյիւք ատէմլէրէ կիպի հիւրմէթ
վէ րիայէթ օլունմալը ատը։ Պազը վալիտէյն
ատօթլարընըն էվլինէ ղիյարէթէ կիթտիքլէ-
րինտէ, չօճուզլարընը պէրապէր կէօթիւբ-
մէղլէր պու հանըղը ատը. չօճուզ քէնտի
փէտէր վէ վալիտէսի իլէ պիրլիքտէ օլ խա-
նէյի պիյարէթ էյլէմէլի տիր, վէ օրատա ֆէղ,
Նէղմ վէ ֆախռ էօյրէնմէլի տիր։ Զօճուզլա-
րը չօճուզ տըր տէյիւ քիլիսէյէ տախի
կէօթիւրմէղլէր, պու տախի հանըղ ատը.
չիւնքի օլա պիլիր քի օ չօճուզլըզընտա ալ-
աբզը պիր թէսիր վատրթատը իլէ պիւթիւն
էօմրիւնէ պիր ճիհէթ վէրսին։ Պաղէն պիր
գաչ քիմսէլէր մուհիմմ պիր մէսէլէ հագ-
դընտա միւպահասէ էտերլէր իլքէն, պագար-
սըն պիր չօճուզ պու քիմսէլէրին միւպա-
հէսէլէրինի ալդգաթ իլէ տինլէմէքտաէ տիր,
էօթէտէն չօճուզընն վալիտէսի պու տիգ-
գաթ իլէ տինլէյէն չօճուզը գալտըրըր, վէ
եա եաթմազա վէ եախօտ պիր իչ թուէթ-
մազա իճպար էտէր։ Զօճուզ պիր չէյ ան-
լամազ տէյիւ իթիրազ օլունճաճագ տըր։ Զօ-
ճուզ պիր չէյ անլամազ տատ, եա նիչիւն
պու գատար ալդգաթ իլէ տինլէմէքտաէ տիր։
Իչթէ չօճուզընն հագդը իպթալ օլունտը։

Էվլերաէ տուա մէճլիսի օլուր իքէն, պա-
զը վալիտէյը իւչ տէօրթ եաչընտաքի չօ-
ճուզլարընը սէս չըգարըրլար տէյիւ տուա
մէճլիսինէ կէօնտէրմէղլէր։ Իչթէ տիկէր
պիր հագդսըզլըգ։ Էյ վալիտէ, չօճուզընա
տուա մէճլիսինէ կիթմէմէյի թալիմ էտէ-
ճէք եէրտէ, տուա մէճլիսինտէ սէս չըգար-
մամազը էօյրէթտէն տահա էյի օլմազ մը։

Պազէն քիլիսէտէ ճէմիյէթին քէսրէթի
հէնկամընտա ուճպաշ չօճուզլարը տըշարը
էտերլէր. պու տախի քիւլլիյէն եանլըշ վէ
հագդսըզլըգ ատը։ Պիր մատատա եէր եօգ
ատը տէյիւ չօճուզլարը աճ պրագմազ, վէ
եախօտ պիր չօճուզըն միտէսի պիր աաէ-
մինքի գատար ալմազ տէյիւ տիւշիւնիւբ
թաշընըգ չօճուզը աճ գօմազ ատղրօ մը
ատը։ Մինպէրին էօնիւնտէ չօճուզլար իւ-
չիւն մախսուս եէր օլմալը ատը, վէ պու
եէրլերէ հիչ պիր քիմսէյինին թէտալլութ էթ-
մէյէ հագդը օլմամալը ատը։ Հէմտն հէր
պիր փէտէր վէ վալիտէ, պու սըրատա էվ-
լատընըն հագդընը արամալը ատը։

Էյ վալիտէյն, հէր խուսուսատա չօճուգ-
լարընըգըն վէ սահրլերին չօճուզլարընըն
հագդընը կէօզէտին, վէ անլերի հագդսըզ-
լըգտա թալիմ էյլէմէյին։

Ատանա ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Մ. ՏՈՒՏՏԱԳԵԱՆ

ԻՔԱԱՔ

Սէվկիւլիւ ղըզ գարնտաշլարըմ.

Զօճուզլարըմըզըն էօմրլէրինին հէմ խօշ
հէմ տէ ֆախէէլի օլմասը իչիւն իւք վէ էն
մուհիմմ վասրթա նէ՞ տիր. իթտաաթը օլ-
մալարը տըր։ Գուճաղընտա եաթան չօլ
քիւչիւք մատուտ նէ՞ զաիֆ տիր, անըն է-
լինտէն նէ՞ կէլիր. վիւճուտընա իսթէտիյի-
նի եուխա պիլիրսին. դարչը գօյատաղ։ Պի
այնիյի անըն ճանը վէ ախլագի խատսիյէթ-
լերի տախի էլինիզտէ պալ մուտու կիպի
տիր. իսթէտիյինիզ չէքլ ու պիչիմէ գօյա
պիլիրսինիզ. իսթէր իսթէմէզ անըն իւզէ-
րինէ տատմա վուրմագտատընըզ. տատմա-
նըզը պիլէրսէք մի սէչտինիզ, եօգտա բաաթ
կէլէ՞ մի։ Զօճուզընն թատպաթընտա էատ
վէ թէմէլ օլաճագ չէյ նէ՞ օլմալը տըր, դա-
լա՞նճ հավէսի մի. անըն նէթիճէսի թատա-
քատրլըգ տըր. քէնտի բահաթընը արամա՞գ
մը, անըն սէմէրէսի թէնպէլլիք տիր. քէն-
տի իչինի պիլմէքլի՞ք մի, անըն ատնու հա-
լան վէ հիլէ տիր։ Եա պունլար օլմասըն
տա նէ՞ օլսուն. ֆախէէլի էօմրիւն էատսը
եէնատ տըր։

Խալիգմիզ հէր չէյտէն էվվէլ պու տէրսի
Ատամ իլէ Եւայա էօյրէթմէյէ չալըշտը (Թէք.
2. 16, 17։) Իթտաաթըզ պուլընտըգլարընը-
տա ձէնննէթտաէն գօվուլտուլար։ Օլ վագթտան
պու վագթա գատար Ալլահ հէմտն պու
տէրսի ճիւմլէ ինսանլարտա էօյրէթմէքտաէ
տիր։ Նի՞չիւն պու տէրսի հէր չէյտէն էվ-
վէլ վէրտի. սաթի հատատը զաթընտա մու-
հիմմ օլտզգլընտան տէյիլ, անճագ պաչզա
հէր ֆախէէլի տէրսէ եօլ աչաճալ վէ էօմ-
րիւ պինտա էտէճէք ալէթ օլտզգլընտան։

եաղաճաղըմըզ հէր չէյին այբ, բէն, դիմի տիր։ Պու իթաաթ տէրսինի նէ՞ զէման չօճուղա էօյրէթմէյէ պաչլայալըմ. գա՞չ հաչընաա օլ-սա կէրէք։ «Ձօճուղ տըր, նէ՞ պիլսին,» եահօա «Սօնրա ապը պաչընա կէլիր» վէ էմաալի սէօզլէրի սէօյլէյերէք չօճուղա իւչ տէօրթ հաչընա վարանաատէք միւսաաատ է-տէլմ մի։ Հաչա. կիւզէլճէ սիւրիւլմիւչ օլան թարլամըզը օթ վէ տիքէն գավլաաբզ-տան սօնրա՞ մը իսաա պուզտայըմըզը էքէ-լիմ. պէօյլէ էաէն հանըլըը։ Վագթընտա էքմէյէն հասաա վագթընտա պիչին ումմա-սըն. «Րիւզկաար էքէն գասըրզա պիչէճէք տիր։» Պունդա պիր էօրնէք իսթէր իսէնիզ Րիթաալընըզը աչըզ էլինին նադիկէթինէ պագընըզ. (1 Միւլ. 2. 12, 23–36։ 3. 10–14։ 4. 10–22։ Պաղուսուս 3. 13է տիզ-գաթ էաինիզ։) Օզուլլարը քիւչիւք իքէն անլէրէ իչզու իթաաթ տէրսինի էօյրէթմէ-տի։ Պաղ 2. 23–25 այէթլէրտէ հարէքէթ-լերի պէօյիւք թէօքէղէ սէզպէզ օլօզըլընը անլէրէ պիլտիրիյօր, ամմա չլ՞ ֆահաէ, քիւ-չիւք իքէն անլէրէ քէնտի սէօզիւնիւ տին-լէմէյի էօյրէթմէտի քի պէօյիւտիւքտէն ա-նա րա տինդէսինլէր։ Էքինվագթը կէչմիչ իտի, վէ պիչմիյի գասըրզա սալթ քէնտինի տէ-յիւ օզուլլարընը վէ կէլինլէրինտէն պիրինի տահի թէլէֆ էթտիքտէն մատա զիւրրի-յէթլէրի պիւէ աղըր վէ ածը պիր լանէթ ալթընտա գալտըլար։ (Պաղ 2. 31–33։) Րէճա էաէրիմ պու այէթլերի օգուամադը-զընն կէչմէյինիզ, վէ օգուտըզընըզտա տիւ-չիւնմէքտիզինի Րիթաալընըզը գափամայընըզ։ Պու հիքայէտէ հէր պիրիմիզէ տէհչէթլի ամմա էլզէմ պիր տէրս վար։ Էօյրէնմէտիւ-յիմիզ սէպէպտէն պեր չօճուգ պիւէ հէլաք օլուբտա նէ՞ ճէվապ վէրէ պիւիրիզ։ Էլինինն կիւնահը պու իտի. օզուլլարընա քիւչիւք իքէն Ալլահընն թէնպիհէլերինէ իթաաթ էթ-մէլէրինի էօյրէթմէտի։ Րէօթիւչիւք էօյ-րէթտի տէյիւ օգուամայօրզը. սալթ էյնէ-էօյրէնճէ։ Անալարը հադըընտա պիր իսա-պէրիմիզ եօգ, պէլքի անլէր քիւչիւք իքէն էօմիւչ, վէ վէտէրլէրի բուհանի իչլերի ի-լէ մէչզուլ օլաըզընտան, անլէրէ մուդայյէտ օլամամըզ, պէլքի սօգազլարտա իսթէֆիք-լէրինի հափմըչլար իտի։ Անլէրին տինտար պիր վալիտէնին էլի ալթընտա պէօյիւմէ-տիքլերի պէս պէյլի տիր։

Երինէ էվվէլքի սիւալա կէչէլիմ. Ձօճուգ-լարա իթաաթ էօյրէթմէյէ նէ՞ վագթ պաչ-լայալըմ. Թամմ հաՆնկի այ, հաՆնկի սէնէ-տէ պաչլամադ կէրէք իտիյինի տէյէմէզ ի-սէք տէ, պունը պիլիրիզ. անտօրնըն իս-թէֆիյինէ դարչը զօյուգ տտա քէնտի իսթէ-տիյինի էլէ կէթիրմէյէ չալըչտըզը կիւհնտէն պաչլայարագ իթաաթը վէ իթաաթսըզլըզը ֆիւիլէն պիւիր, վէ չարէսինի տէ անլար։ Փէք քիւչիւք իքէն պու զավզա պաչլար։ Աղըաը անա հէր իչինի նիզամ ալթընտա ալ-մագ իսթէր. հաթըրմագ, եէտիրմէք, հըյ-զամագ վէ պու միսիւլիս չէյլերի միւնասիպ պիր զաիէէ իւզրէ հափմագ իսթէր. (պու զաիէէնին միւնասէպէթի անանըն քէյֆի-նէ, իչինէ, նաղընտա կէօրէ օլմայըզպ, ձօճու-ղընն իհթիյաճընտա կէօրէ օլմալը տըր։) Ձօ-ճուգ անլամագ, պիւիմէզ, սալթ բահաթընը պիւիր, վէ իսթէֆիյինի պիրտէն էինէմէզ իսէ, թէվիէր, պաղըրըր, էտէ պիւիսիյինի հափար։ Աղըաը վէ սապըրաը վալիտէ պու սըրաաա չօճուղընըն հալինի հիսաա էաէ-րէք թաթըաըզդէ վէ սիւքիւրթճէ միւնասիպ սայտըզընը էաէր, չօճուղընն աղլատըզընտա պագմագ, քէնտիսի թէթիպզէնմէզ, սօնընտտա չօճուգ էօյրէնիր քի վալիտէսինին ուսուլը սէլամէթ վէ բահաթըզգ ուսուլը իմիչ։ Պունտան կէօրիւբսիւնիզ քի պու զավզանըն էրքէն պիթմէսի կէրէք վալիտէյէ վէ կէրէք չօճուղա քեարըը տըր։ Հէմ տէ էլինիզ լիւ-զումընզ եէրտէ պաղլանմագ. չօճուգ տա բահաթ օլուր։ Պէօյիւտիւքճէ ուճպագ չէյ-լէրտէն քէյֆինի պուլուր։ Պէլքի պիր կիւն պիր քիթթագ էլինէ կէչէր, դուլլանմաաընը պիւմէզ, ազըընտա կէօթիւրիւր։ Նափրաղը էլինէ բաաթ կէլիւսէ, պիւմէյէրէք չէքէր եըրթար։ Տէօյիւսիւն մի, խայըր, իթաաթ էօյրէթմէնին սըրաաը տըր։ Կիւլէր իսէն եահօա սէրթիւք իւէ տավրանըը իսէն իչի-նի պօզարսըն. «Վայ, վայ, նաղըզ» տէյէ-րէք քիթթագը էլինտէն ԸՈՒԼԸՒՆ ալըզ եըր-թըզը տիւզէյէրէք, բաճա գօրսուն. չօճուգ քիթթագ իչիւն ուզաՆընզպ աղլար, ամմա վէր-մէզսին. ազըընը պիրտէն անտէն չէվիրմէ. պիր աղ տիւչիւնսիւն։ Անլայա պիլտիյի գաաաըընը անլատըզտան սօնրա տիզգաթը-նը պաչգա չէյէ ճէլզ էթ. էրթէսի կիւն թէքրար հէման օլ քիթթագը էլինէ վէր։ Եըրթըզ եէրինի կէօսթէրտիւքճէն սօնրա պրագ քի օյնաաըն. ֆագաթ սէն տիզգաթընը կէվչէթմէ, եափրաղընը թուրթուզ սէնին հիւզուինէ պագաա կիւլմէ. եըրթմագ

ՇՈՒՅՈՒՆԱԹ Ը ՍԻՅԱՍԻՅԷ

Բուվէ Սեպտ. 12, վէ Լֆբէնճի Սեպտ. 24, 1892

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

1891 սէնէսի Յունիս այընատա Միւթթէֆիտէ ի Ամէրիկատա Պահրիյէ Նազարէթի զապիթանընատան եիւզ պաչը Փիրի րէֆազաթընատա պէչ քիչի իւէ ղէվճէսի պուլունմըզը հալտէ, գուշտ ը չիմալիյէ սէյեհանաթ էթմէք իւղրէ եօլա չըգմըշ ըզը։ Ադաէմճի եափըլան սուրէթ ի թէավիյէ մուճիպլինճէ, պու հաղըն քէնարսինի գուրթարմազա կիւտէն պիր վափօր, գաֆիլէ ի սէֆէրիյէնին նէզաթիյատնատան օլան պիր ազատընատան մատատըը Նիւ Ցաճըզէնտին Սէն ճօն նամ մահալընա հէթիչմիշ պուլմուշ ըզը։ Ղայպ օլան գաթ պիր գայա հարըզը իչինէ տիւչիւպ հէլաք օլմուշ ըզը։

Գաֆիլէ ի սէֆէրիյէ կէչէն ղըշը կրուէհանատըն զարպի սահիլինատ վազը Մագդօրնիպ քէօրֆէզլինատ կէչէրմիշ տիր։ Մայիս 15 ատ եիւզ պաչը Փիրի մայէթինատ պիր ատէմ վէ զըղազլարընը չէքմէք իչիւն 14 քէօփէք պուլունատըզը հալտէ, եօլա չըզըպ Յունիս 26 ատ 82° չիմալի տէրէճէ ի արզա հէթիչմիշ տիր։ Յուլիս 4 ատ միւմահիլէյհ չարպի սահիլտէ պէօյիւք պիր քէօրֆէզէ հէթիչմիշ, վէ պիր գաչ կիւն ոնըրա տահա իչէրի Թարաֆլարատան հօլճուլըզ էտէրէք ավտէթ էթմէյէ պաչլամըշ, չարպի սահիլտէ Օղհանօսա զայէթ ճէսիմ պուզ նէհրլէրինին ագմագատա իսթխինի, վէ արազինին պազը մահալլէրի պէհատան հալտէ օլարզընը պուլմուշ ըզը։ Բէզալիք պիր չօդ չիչէքլէր, պէօճէքլէր, միսք սըզըրլարը, Թավչանլար վէ գուշլար տահի կէօրմիշ տիր։ Ամէթ էթմէկի էռնատէ եիւզ պաչը Փիրի 8,000 այագ հիւքսէք պիր մահալէ հէթիչմիշ, վէ պիր միւտաէթ կիւնատ 30 միլ հօլ գաթ էթմիշ, վէ ճէման կէրէք քէնարսի կէրէք րէֆիպլէրի 1,300 միլ մէսաֆէ գաթ էթմիշ, վէ Օգոստ. 4ատ դաֆիլէ ի սէֆէրիյէնին կէրիտէ գալմըշ օլան գըսմընըն հանընա հէթիչմիշ տիր։ Եիւզ պաչը Փիրի գուշպ ը չիմալիյէ սէյէֆլէրի գատար հազլաչամըշ իսէ տէ, (Ամէրիպալը Լօգվուտա 83° 24′ չիմալի տէրէճէ ի արզա հէթիչմիշ տիր) կրուէհնատանըն չիմալի սահիլինի տօլաչմըշ, վէ անըն 82° չիմալի տէրէճէ ի արզատա իսթխամ պուլան պիր ատա օլուպ, պազլարըն զանն էթմէկի միսիլլիւ, թա չիմալի գուշպա գատար միւմքէտ օլմատըզընը իսապաթ էյլէմիշ տիր։ Եիւզ պաչը Փիրինին թէճրիպէսինատն՝ գուշպ սէմթլէրինին վափօր իւէ պուզլարը գըրըպ կէչէրէք տէյիլ, անճադ գըզագ իւէ քէչֆ օլունա պիլմէյի անլաչըլմըշ ըզը։

—Փրօֆ. Հօլընըն պէյանընա նազարէն, Լիպ տուրպինի վասթթատըյէ Միւշթէրինին պէչինճի վէյքինի քէչֆ էթմիշ տիր։ Իչպու վէյքին Միւշթէրինին մէրքէզլինատն ուզագըզը 112,400 միլ, նահի գամէրին քիւրէ ի զէմինատն ուզագըզընըն նըսֆընատան տահա ազ օլուպ, սէյհարէ ի մէղքիւրէնին էթրաֆը 12 սահաթ 36 տագիգատա տէվր էթմէքտէ իմիշ։ Մէղքիւր վէյքին սէյհարէյէրին էն պէօյիւճիւ օլան Միւշթէրինին գուվվէ ի ճաղլպէսինէ գարշը գօյա պիլմէք իչին պու տէրէճէ սիւրաթլէ տէվէրան էթմէսի հէր հալտէ լազըմ ըզը։

—կէչէն հաֆթա վիճննատա մուհիմմ պիր մահաքէմէնին իթրասընա պաչլանմըշ ըզը քի, միւթթէհիմլէր Բուսիա վէ Բումանիա հուտուտընատա վազը Պագօվինա վիլայէթի սէքէնէսինատէն վէ կիւմրիւք մէմուրլարընատան, ֆաղրիպաթօրլատան վէ Թիւճճարատան միւրէքքէպ օլան 22 քիչիսէն իպտրէթ սիր։ Իչպու 22 քիչի օն սէնէսէն պէրու Թօփլանմագատա օլան կիւմրիւք բուսուսընըն պէօյիւք պիր զըսմընը — պազէն եիւզտէ 50սէն եիւզաէ 70է գատար պիր զըսմընը միւթթէֆիգէն աեր ճէպ, վէ պու վէճճէլէ խաղինէ ի տէվէթթի իզրար էթմէյէրի Թէօհմէթիյէ իթթիհամ էտիլմէքտէ տիրլէր։ Անլէր բիչվէթ ալարադ էչնա վէ էմԹիայը պիլա բէսմ հուտուտատան կէչմէյէ պրադաբզլարը Թէօհմէթիյէ իթթիհամ էտիլմէքտէ տիրլէր։ Բիվայէթէ նազարէն, պիր սէնէ զարֆընատա Բուսանիատան Սվընթրիայա 3 միլիօն քիլօկրամ մըսըր պուղտայը կէչէիրիմիշ տիր։ Իչպու մուհաքէմէնին իճրասընա կէչէն սէնէ Պուգօվինատա պաչլանմըշ օլուպ, մահալլի պիր մահքէմէ հէյէթ ի հաքիմիյէսի Թարաֆկիբլիք էտէր զօրպուսըյէ մուհաքէմէ ի մէղքիւրէ պու սէնէ վիճննատա իճրա օլունմադ իւղրէ Թէխիր օլունմըշ իսէ։ Միւթթէհիմլէր աէյհինատ Թանզիմ օլունան իթթիհանինամէ 339 սահիֆէտէն իպտրէթ օլուպ, օգունմասը իչիւն մահքէմէտ 7 սաաթ սարֆ օլունմըշ ըզը։

—Սվսթրիա խանէտատան ը իմփէրաթօրիսի ազատընատան Արչիտուք Ֆրանսուա ըզ Լէսթ հազրէթլէրինին միւթէսավվէր օլան տէվր ի ալէմ սէյհանաթընա Դեկտեմբեր այընատա պաչլանաճագ ըզը։ Փրէնս ի միւշարիյէյհ օ զէման Թրիէսթիյէ էհինտէթան, Սվսթրալիա, Սիյամ, Զին, Ճափօնիա, Սանտվիչ ատալարը, Սան Ֆրանսիսգօ, Շիմալի Ամէրիպա իւէ Շիլակօ չէհրլէրինի զիյարէթ էտէճէք սիր։ Իչպու սէյհանաթըն մէսաբիֆի իւչ հիւզ պին ֆիօրին օլուպ, Սվսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի խաղինէլէրինատն Թէավիյէ էտիլէճէք իմիշ։

—Սլման զաղէթալարը հէնի գանուն ը ասքէրի լահնասընըն միւհթէվիյաթընա վազըֆ օլմատըզլարը հալտէ, սէրմայէ ի պահնու մէգալ էթմէքտէ տիրլէր։ Պիր չաիա ի սարրէյէ նազարէն, հիւքիւմէթ ֆազլա մէսարիֆի Թէավիյէ իչիւն 130,000,000 մարզ Թահսիսատ Թալեպ էտէճէք սիր։ Նիմրեամի Փոֆ զաղէթասընըն վէրտիյի իզահաթա նազարէն, հիւքիւմէթ իչպու գանուն լահնասընը գօյարադ ասքէրլիք միւտաէթինի 3 սէնէտէն 2 սէնէյէ Թէնզիլ էթմէքլէ, ատաքիր ի մուհնթազամանըն տէյիլ, անճադ բէտիֆ ատաքէրլէրինին միզտարընը արԹըրմադ նիյսէթինտէ տիր։ Ատաքիր ի մուվազզաֆանըն միզտարը եինէ հալ ը ասլիսինտէ գալըզ, ատաքիր ի բէտիֆէ սընընֆընա կէչէնլէրինին միզտարը հէր իւչ սէնէտէ պիր 425,000 նէֆէր օլաճադ հէրտէ հէր իւչ սէնէտէ պիր 425,000 նէֆէր օլաճազընատան, 6 սէնէ խըտմէթ ի ասքէրիյէտէ պուլունատաճադ օլան ատաքիր ի բէտիֆէնին միզտարը 850,000սէն 1,275,000է չըգաճադ տըր։

—Մաճար վաթանփէրվէրի ԳօչուԹհրն վէլատէթինին 90 ընճը բէս ի սէնէ ի տէվրիյէսի միհնատպէթիյէ Մաճարիսթանատա ֆէվգ էլ ատէ չէնիլքլեր իճրա օլունմըշ, վէ պազը չէհրլեր միւշարիյէյհ ֆախրի հէմ չէհրիլիք հուտուտընը իթա էթմէքլէրի կիպլի, սօզալլար իւէ մէյատանլարը միւշարիյէյհին իսմիյէ հատ էթմիշլեր տիր։

—1847 սէնէսինատ Իսքէնտէրիյէտէ Սվսթրիա գօնսօլօսը պուլունան հէր Լօրին Թարաֆընատան Թրիէսթէ չէհրինէ իհտա էտիրմիչ վէ մէսարիֆ ի նազիյէսի չէհր ի մէղքիւր պէչէտիյէսի Թարաֆընատան Թէսվիյէսի մէչրութ պուլունմըշ օլան տիքիլի Թաչը նազը իչիւն իսթխյար էտիլէճէք մէսարիֆին միզտարընա մէպնի պու անէ գատար չէհր ի մէղքիւրէ իսալ էտիլէմմիչ իքէն, պու քէրրէ անըն նազինէ գաԹիյէն գարար վէրիլմիչ տիր։ Իչպու տիքիլի Թաչ վէնապ կրանիթ վէ գահտէսի սիյատ օսմազիսէն մամուլ, վէ Թամմ 77 այագ ուզունլըզընատա օլուպ, բիվայէթէ նազարէն, կիւղէյլիքճէ հէմ Գէօփաթրանըն իյնէսի նամ տիքիլի Թաչա հէմ ատ փարիսատ Գօնգօրտիա մէյատանընատա պուլունան տիքիլի Թաչա ֆահդ տիր։

—Գօլէրանըն հիւքմ սիւրաիւլ հէվի մահալլէրատ իլլէթ ի մէղքիւրէ կիթթիհքճէ իտֆիհիճէչմէքտէ տիր։ Պաընատան իքի հաֆԹա եվվէլ Համպուրկատա գօլէրա պիր աղ իտֆիհիճէչտիքտէն ոնըրա եինէ քէսպ ի չիտտէթ էթմիշ իսէ տէ, գօլէրատան էօլէնլէրին սայըսը եինէ 100է գատար էնմիշ տիր։ Փէթէրսպուրկատա գօլէրատան պիր կիւն 8 վէ էրթէսի կիւն 11 քիչի վէճֆաթ էթմիսի կիպլի, Փարիսատ տահի մէղքիւր կիւնլէրատ 18 վէ 15 քիչի վէճֆաթ էթմիշ տիր։ Փարիս մէմուրինի ի հիւքիւմէթի գօլէրանըն զաիլ օլմադատա իտիյինէ օլ գատար միւթթէֆին օլմուշ քի, Ֆրանսատա Թէէսիւս էտէն իլք ճիւմհուրիյէթին զիյարէթ էչնլիքլերին Ֆիլլօ։ զաղէթասընըն պիր սէնէ Թէխիր էտիլմէսինի Թավսիյէ էթմէսինէ բաղմէն, քէսմալ ը ԹանԹանա իլէ իճրա էթմիչլեր տիր։ Շէնլիքլեր Սեպ. 22յէ միւտաաըֆ փէնճէչէնպլ կիւնիւ իճրա օլունմըչլար ըզը։ Բիվայէթէ նազարէն, Համպուրկատա 15,000 քիչի մէտար ը Թէայիւչատէն պիւս պիւԹիւն մահրում օլատ, Փրուսիա խանէտան ը իմփէրաթօրիսի ազատընատան իմփէրաթօր Վիլհէլմին պիրատէրի Փրէնս Հէնրինին զէվճէսի անլէրէ իտան կէօնատէրմէյէ իպԹիտար էթմիշ տիր։ Միւշարիյէյհա իլէ ղէվճի վէ իմփէրաթօրիչա 1,000էր մարզ իտան էթմիչլեր, վէ անլերին իչպու մուամէլէլերի պիւԹիւն Ալմանիատա Համպուրկ ֆուզարա վէ միւհթաճիյինէ իտան Թօփլամազա մախսուս գոմիսիօնլարըն Թէչէքքիւլիւնէ սէպէպ օլմուշ ըզը։

—Նիւ Եօրգ ճիվարընատա Ցայր նամընատա պիր ատա քեահին օլուպ, մէղքիւր ատատա պուլունան պէօյիւք պիր օթել Նօրմանիա նամընատա պիր Սլման վափօրընըն անպար հօլճուլարընը եէրլէչտիրմէք իւղրէ Նիւ Եօրգ էյալէթի Թարաֆընատան իսթիճար օլունմըշ իսէ տէ, մէղքիւր ատանըն հաքիմի էհալիյէ հօլճուլարը ատայա չըգմազա պրագմամազա նասիհաթ վերմիշ օլաըղընատան, հօլճուլար ատայա չըգմազա գալգըշարզլարընատա 300 նէֆէր պալըգճը անլերէ մուզավէմէթ, վէ անլերի քէնարսիլերի օբայա կէթիրմիշ օլան վափօրատա պիր կէճէ տահա կէչէրմէյէ մէճպուր էյլէմիշլեր տիր։

—Նիւ Եօրգըն փիանօ ֆապրիպաթօրլաըընատան Մ. Սթայնուէյ իլէ կէօրիւչմիւչիւ էտնատէ Ալմանիա Իմփէրաթօրը, Մ. Սթայնուէյին Իմփէրաթօր Շիլակօ սէրկիսինին զիյարէթ էտէրսէ, Ամէրիպալըլարըն քէաֆֆէսի զայէթլէ մէմնուն վէ մահզուզ օլուրլար հօլլու իֆտաէսինէ ճէվապէն, «Պէնիմ մէղքիւր սէրկիյի զիյարէթ էթմէմ խայըրճա միւշքիլ իսէ տէ, պիւսպիւթիւն մուհալ գապլինատէն պիր չէյ տահի տէյիլ սիր,» տէմիշ սիր։

—Նէջ-ըլ-ղազէթասը ահվալ ը մալիչէյէ տաիր նէչր էթմէյի պիր պէհտաէ տէյօր քի, Րուսիա տէվլէթի պիւտճէսինտէ կէօրիւլէն չիմաիքի աչըգ սաատճէ թէսաարիւ-ֆի պիր չէյ օլսա իտի, էհէմմիյէթտէն ա-րի օլա պիւիր իահյսէ տէ, մեզքիւր աչըզը պու գատար մուճիպ ի մուհտաթարա զըլան խուսուս՝ ֆէննա պիր հասատըն մուգատտէմա պու գատար փարլազ օլան ահվալ ը մալի-չէյի պիւթիւն պիւթիւն րահնէտաար զըլմա-զա, քեաֆֆէ ի վէսաիթ ի սերվէթի մահվ ու իզալէ էթմէյէ, վէ հիւքիւմէթի աչըզը գա-վահմադ իչիւն եէնի վարիտաթ մէհնզալարը արամազա մէճպուր զըլմասը տըր։ Հալ պու-քի պու գատար եէնի վէ աղըր վէրկիլէր թարհ էտիլտիքտէն ոօնրա պու չէյ սայքի մուհալ գապիլինտէն տիր։ Պու չէյլէրին չարէ ի ևէ-կեանէսի հիւքիւմէթին մէսարիֆինի ազալթ-մադ խուսուսընտա իսլահաթ ը թէսարրուս-ֆէյէտէ պուլունմադ տըր։ Շու գատարը ան-լաչըլմըշ տըր քի, եէնի Մալիչէ նահըրը Մ. Ուէյթ եէնի իահիպզադար ագոընտան իհթի-բազ, վէ պիւտճէհնին միւվազէհէսի իչիւն սաիր չարէլէր թէհարրի էտէճէք տիր։

—Րուս ասքէրլէրի Փամիր ապազիհինի թահսիյէ էթմիչլէր իսէ տէ, Միւրղապ ըր-մազը սահիլինտէ թօփլանմըշլար տըր։ Մի-բալայ Եանօֆա խայլճա ասաքիր ի իհտաա տիյէ հէթիչմիշ իսէ տէ, միւմահիլէյհ տահա զիյատէսինի թահլէպ էթմէքտէ տիր։

—Ուհմուտէն անլաչըլմըզընա նահարէն, Մ. տը կիրա սաղըզը միւտաէթինտէ հա-բիճիյէ Նահարէթի էօհտէսինտէ պագի պա-լահագ տըր, չու գատար վար քի, Մ. տը կիրսին անվալ ը սըհհէյէսի ֆէննալաչահագ օլուր իսէ, նահարէթի ի միւշարիւէյհանըն իչլէրինի կէօրմէք իւզրէ Մ. Շիչլին մուա-վին թահին օլունա պիւիր։ Մ. Շիչլին Մ. տը կիրսին միւտաէթ ի զայդուպէթինտէ զաթէն խարիճիյէ նահարէթինին իչլէրինի պիլ վէքեալէ կէօրմէքտէ տիր։

—Զարըն ամճահատէսի կրան Տիւգ Նի-գօլա Նիգօլայէվիչին Մաամուահէլ Պուրէ-նին նամ պիր գըզ իւէ եվլէնմիչ օլոզը խապէրի չայ օլմասը իւզէրինէ Րուսիա մէ-հաճիւ ի ալիյէսինտէ խայլճա հէյէճան հասըլ օլմուշ տըր։

—Միւթթէհիտ ի Ամէրիգանըն Մէյն վէ վէրմոնթ էյալէթլէրինտէ իճրա օլունան ին-թիխապաթ ասաըզ րէիս ի ճիւմհուր Մ. Գլիվլէնտին կէլէճէք Նոյեմբեր 8 տէ իճրա օլունահագ ինթիխապաթաա մուվաֆֆագի-յէթէ նահլ օլահաղընա տէյլալէթ էթմէքտէ տիրլեր։ Մէյն էյալէթինտէ ճիւմհուրիչէրին եքսէրիյէթի 18,000 տէն 1,000 է թէնէզզիւլ էթմիյի կիւլի, վէրմոնթ էյալէթինտէ տա-խի ճիւմհուրիչէր խայլը թարաֆկիրլեր զայ էյլէմիչլեր տիր։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Կէչէն հաֆթա էտագ էրմէնի Փաթրիգի Խրիմեան սրբազանըն էջմիածին կաթողի-կոսըզընա ինթիխապը Րուսիա Իմփէրա-թօրը Ալէքսանտր հազրէթլէրի ճանիպինո-տէն թաստիգ օլունտըզը խապէրինի Ս.-Ե-տբէրբուրգ թագ ու թէմսիլի սայքի պիթ-միչ օլոզը պիր զէմանտա ալոզըմըզտան նէչր էտմէտիք։ Միւշարիւէյհի երուսա-ղէմտէն իտիգալ էթմէք իւզրէ ճէնէրալ Ֆիչմիչենոյ իւէ պիր հավլերին Րուսիա տէվլէթի թարաֆընտան մէմուր թահին օ-լունտըզլարը Ա.Բ-Եզտէ օգունմըշ տըր։

—Հիւքիւմէթ ի Սէնիյէ իւէ Րուսի Փաթ-րիգխանէսի ատաը ը ճէլիլէսինտէն օրա-դաշ իւզրէ պու սէնէ իմթիհանատան մաֆոս թուԹըլարագ սէնէ ի ամիյէտէն իմթիազարէն իմթիհանլարընըն եինէ գատիմի վէճհէլ գազա մէրքէզլէրինտէ իճրասընա իրատ ի Սէնիյէ սիւտուր պուլյրըլմըշ, վէ պունլարըն հէր պիրի ամայա ի Սէնիյէ իւէ թալթիֆ վէ թահթիպ օլունաըզը կիպի, րիւքուզլէրի իչիւն վափօրլար թահսիս, վէ գումանա-հալարը պոլ պոլ թէտարիք վէ թէր-թիպ օլունմազէ պէրաալէր չըգահագլարը իակէլէլէրտէն մէմլէքէթլէրինէ մուվասէլէթ-լէրինէ գատար մէքիւլաթ վէ սաիրեճէ վուս-պու պուլահագ մէսարիֆլերի տահի թէս-վիյէ օլունմազ իւզրէ լաղըմ կէլէնլերէ է-վամիր ի Սէնիյէ իտտար օլունմըշ, վէ թահ-սիլաթ ը մատտէ պունտան իտտարէթ պուս-լունմըշ տըր։

—Եէտի Գուլէտ քեահյն էրմէնի խատթա-խանէսինէ մուգատտէմա թահին վէ թահս-սիս պուլյրըլան եէվմի 200 զըյէ նան ը ա-զիզ իւէ 30 զըյէ էթ մուայէնաթրընըն պի-րէր միսլի տահա զամմըյյէ նան ը ազիսին 400, վէ էթ մուայէնաթրընըն ալթմըշ զը-յէյէ իսլազ ու իհսան պուլյրըլմասընտան տօլայը ֆիւզունի ի էյամ ը էօմր ու չէվ-քէթ ի հազրէթ ի Շէհրիյարի էտիյէ ի մէֆ-րուզէսինի իֆտա էյլէմէք իւզրէ կէչէն վա-զար կիւնիւ խատթախանէ ի մէզքիւր քի-լիսէսինտէ իճրա զըլընան սիին ի րուհանի-սէն ոօնրա սաաթ սէքիզ բաատէլէրինտէ փաթրիգ րիւթպէ՛լոս Նորէն էֆէնտի հազ-րէթլէրի իչլոր լուֆֆ ը փաատիչահտէն նայլ սէր զուրէնա ի հազրէթ ի Շէհրիյարի համի Ալի պէյ էֆէնտի հազրէթլէրի վասը-թասըյլէ խաքիսա ի հազրէթ ի Շէհինչա-հիյէ պիր արիզէ ի չիւքրան ու ուզուսահյէթ թագտիմ էթմիչ, վէ պու արիզէ ի թէչէք-քիւրիյէ մանզուզիյէթ ի Սէնիյէյի մուճիպ օլարագ փաթրիգ ի միւշարիւէյհէ սէլամ ը սէլամէթ էնճամ ը ճէնտագ ը Միւլիւքտանէ թէպլիզ վէ թէսլիր գըլընմըշ տըր։

—Էրզրում վիլայէթի տահսիլինտէ քեահյն Հասան Գալէ նամ մահալտէ պիր թագըմ քիմսէլէր գօլէրայա թուԹուլմըշ օլոզլարը սէպէպտէն Ս.րճէչ գազասը տահսիլինտէ քեահյն Ա.զը նամ մահալտէ գարանթինա թէսիս օլունմըշ օլուսա, Էրզրումտան վա-նա կիտէն հօյճուլար մէզքիւր թէհաֆ-ֆիւզխանէտէ 10 կիւն գարանթինա սէք-լէմէքտէ տիրլեր։ Հասան Գալէ իւէ ճիվա-րընտագի վէյի պագա վէ Ալի ձիյէր գարի-յէլէրինտէ Օգոս. 18 տէն Սեպտ. 2 յէ գա-տար գօլէրատան 102 վէֆիյտէ օլմուշ, վէ նէֆս ի Էրզրումտա պիր ատէմին գօլէրայա թուԹուլարագ վէֆաթ էթմէսի իւզրէյինէ, խանէսի մուհաֆագտա ալթընա ալընմըշ, վէ չէնը ի հալըն իչէհնտէն տօղուզընտա գա-տար նէմէն վիլայէթի տահսիլինտէ վազը Հուատյոտատա 544 վուգուտաթ վէ 120 վէ-ֆիյտաթ, վէ պէյթ իւլ Ֆէգիհ նամ մահալտէ 20 վուգուտաթ 5 վէֆիյտաթ, վէ Զէյտիյէտէ 270 վուգուտաթ վէ 78 վէֆիյտաթ զուհուրա կէլմիչ, վէ Փաչա նամ վափօր հօյճուլարընը-տան Սիհօզ թէհաֆֆուզխանէսինտէ Սեպ. 10/22 տէ պիր գըզ չօճուզը գօլէրայա Թուս-Թուլուզ 9 սաաթ զարֆընտա վէֆաթ էթ-մէսի իւզրէյինէ էլպիսէ վէ էչխասը իհրագ, վէ սաիր թէտարիր ի Թահհիրիյէյէ իսլթի-տար օլունմըշ տըր։

ՍԱՐՍԱՓԻՅԷ

Սեպտեմբեր 12/24, 1892

Էս. ու. [գուփ. քեղլճ.] 24	4	Ր. Տ. հօլ. սէհմ	92 ½
Թասֆիյէ ի Տիւ. Գույմ.	17 20	Թահվ. Օսմ.	84 24

ԱԳԶԱՅ ՖԻՅԱԹՔ, լիրա Օսմ. 100 զրչաան

Մէճիտիյէ	107 27	Փօղ	89 25
Մէճալիք	96	Նափօլէօն	87 31
Պեշլիք	102	Գրիմիճ	51 20
Ալթընըզ	102 20	Լիրա Ինգլիզ	110 15

Մանեթ գահմ 9 3

ԻՍԹԱՆՊՕԼՏԱ.

Ա. ԾԱԿՈՐ ՊՕՅԱՃԵԱՆ ՄԱԹԹԱԱՍԸՆՏԱ ԹԱՊ ՕԼՈՒՄԸՐՇ ՏԸՐ

Ֆինճանճըլար եօզուղը, Ամէրիգան խան